

Cafè del potte. Sense et record turbulent i a
matte del passat, sense et thibres, aquests vides
brutícia ~~incomprehensibles~~ (depix i records, i això em
ratra.

El potte en visc és un pottet de la cortia. La gent
de vora mar, els pescadors, són gent oberta i simpàtica;
~~no són pas~~ ~~durants~~ ~~durant~~ ~~la~~ ~~nit~~, amb els thibres,
sinten a pescar. Se dia ven al Cafè i canten
unes havaneses precioses i absurdes. Fan uns ran-
xets de peix, amb molt pebot, bitxo i pebre vermell, que
son una delícia.

La gent de l'interior, la del potte, en ~~canvi~~ ^{canvi}, no
més és gent agradable, i ~~no~~ ^(d'ella) procura viure ~~de~~ ^{de} com
més allunyat millor: gent de cot negre i ànima
negra, que ~~preferiria~~ ~~passar~~ ~~seu~~ ~~temps~~ ~~en~~ ~~la~~ ~~campesina~~
~~simplicitat~~ van a l'espècie i no van a la platja;
gent xafardera i estúpida que mai no ha apresat
un thibre; gent iòrida i miserable, instintiva i
brutat, més amiga del restu que del nestu d'es-
cota.

⊗ El restu és un home ^{baix} ~~petit~~ ^{petit}, gros, corpulent, amb
un chatell i una ~~totalitat~~ ^{totalitat} que fan pensar més en
un pottet ^(no pas) que en una persona; amb un cotte vermell
d'herpes, de pett prinxude, de mirada insolent; amb
unes mans que tenen més tracte amb l'aixa-
da que amb la ^{Theologia} ~~summa~~. No rest ^{pairet} ^{mai}
de l'abadia, és aspre i rebatut, i li fan ~~por~~ ^{por} ^g
~~ment~~ ~~trou~~.

als intins vénen uns cottes pocsotets que són

cançó de nitur de bressol. Pu nitó de tem-
pesta, la cançó esdevé una v^Fàrbana ríngó-
nia espantosa de bruch i údols. E llavors puça
de bon estar vora h x encenen ^{tot} encesa fumant
una bona pipa, i recordant et passat.

Les parets de les cambres estan pintades ~~de~~ ^{de} co-
lors opacs - gris, ocre, blau, - per a donar més in-
timitat a la casa. Ho hi tinc grans hexes, no és
un palau, aquesta casa, ni tan sols una torre
d'espertes ~~amb~~ amb pretensions que es fan contenir
quatre infel^{els} que, per ve tenir una llame-
ria, ~~es~~ encenen senyors.

Ho, no: és una casa molt senzilla, però molt
cómoda, construïda a just mes. Els motlles són
antics: tantes del Renaixement, cantonades angla-
tes del XVIIIe, ~~hi~~ un rit barroc, uns cadires
isabelines. Com enc plauren les parets nues, o
pauetó nues! hi ha molts quadres: uns litografies
de Severia, uns dibuixos de fararri, un retrat
de Beethoven. La cambra més gran de la ca-
sa, ^(que és) en la que passa més hores, és et menjador.
El menjador v'obre a un porxat que dona al
mar. aquest costat s'et destina a menjador pro-
piament dit: la taula de menjar, un tiell
per a la vaixela, una ^{antiqua} llàntia veneciana,
de cristall blau. A l'altre extrem hi ha la

Hes, inquietat.

(contrast, l'arribada de les ~~vetes~~ dues vides tant
dispar: la d'ahir i la d'avi. I tal vegada un
xif d'ignorància de la vida d'ahir.

En plan, però, aquest repòs d'avi que em
permet evocar tot el passat. Quan ~~est~~ est part-
tat era present, mai no m'hauria pogut
pensar que jo arribés a tenir un cas, diners, la
milia. Però la vida, de tant en tant, te aquestes
~~braves~~ braves.

He de fer, abans d'acabar, un advertiment: a-
quest llibre no és per a tothom ^{(i, per tant,} no pot aver
a totes les mans. Únicament les mans que esti-
quin netes de pecat, de mala intenció, de hipocri-
sia, d'estúpides prejudicis, de una moral capta-
ca, — que no de la moral de Déu — poden tenir
aquest llibre.

Ho confesso rotundament, sincerament: aquest
llibre — escrit amb un esperit d'attestime mo-
ralitat — no és per a qui ha fet de la moral
una professió; no és per a qui viu de la
moral — més d'un s'hi ha fet ve — tal com
altres viuen d'un finc o d'una oficina
o d'una tenda de fruïres. Ni és per a qui
és per a qui és capaç d'admirar; ni per a qui
decent, fill d'un honorable famílic del
Coneixement que es relaciona amb una vida

decent i ric, i també del pover, però pue,
mentre arriba l'hor del casament, fae un fill
a la viinguer; ni pots parer de familia pue
parer motta vint de la religio i el bon col-
tury, i tener un "cuinet" amb motta dis-
creio i amb la comandita d'unos puaus a tres pe-
ros de familia, pu tal pue est unti més barata.

No, no; ~~hipocresia~~ no est un ca-
pangar: no poden hipocresia. No et po-
den hipocresia, perue es un hibre d'exandol, de
ait, de carrei; un hibre ou i correat de mot-
tassa i pelre, que no podrien dir pair tot el
bonay; un hibre violent i violent que a
motta es fara l'efecte d'un fra maligne
o d'una escopitada; un hibre ~~un~~
nue, sense "taparrabos", sense hipocresia, pue
dir ter cores per seu nom; un hibre ple d'ira,
d'indignacio, de sarcasmes, de disteris.

Ací no hi ha enunciaments et clar de
l'una, ni nois pabilitats pue topuen et piano
i saben fer uns flans exquisits - perue al Col-
legi el han ~~est~~ entenyat a étre bones ~~mentes~~
~~de casa~~ mestres de casa, ni portans, ni
sompres pue jupuen at ~~tenis~~, prenen
te, hitepen, ballen amb un home dotat
que se vol engranyar, però ex saben amb
un home bo pue no balla. Ni hi ha jodis,
ni huns, ni aples; ~~et~~ ni ex part de Mont

serrat, la muntanya a sants, ni hi ha cap cosa
 a la verdada. Comprene que tot això fa
 molt bonic en un llibre, i l'adora molt, i de-
 mostro en el seu auto uns nobles sentiments
 patriòtics. De més a més, se' que un llibre que
 parlava dels Jordis, les Huiis, la muntanya a sants
 de Montserrat, es apelles a, la verdada i at-
 tres coses igualment inefables i patriòtiques, es
 ven molt. Però, que estem que no digui? Jo,
~~malgrat~~ ^{malgrat} estimar molt Catalunya, no sa-
 ria eximir un llibre d'aquesta mena. I ho
 sento, perquè estic segur que, a més del digne
 que podria afegir al meu compte corrent, em
 proporcionaria moltos admiradors. És una veri-
 table Hastina.

Comprene que, amb aquestes declaracions,
 amb aquestes pides, perdó un gran número
 de lletres. Però ~~mea invidiam~~ ^{mea invidiam} no hi resigno
 amb una veritable complicitat cristiana. Per
 dues raons: perquè jo no sé mentir, i perquè
 no puc fer cap negoci amb aquest llibre.
~~Però~~ Arreu és difícil fer negoci amb un llibre, però
 a Catalunya encara que ho és més. A Catalunya
 hi ha ~~quatre~~ ^{quatre} ~~o cinc~~ ^{o cinc} milions de catalans, i
 hi ha, ~~amb els catalans~~ ^{amb els catalans} segons diuen, molt
 catalanisme. Doncs bé; exceptuant els de Cambó i el
 tristament famós Elogi de Catalunya, d'un lli-
 bre d'èxit se'n venen dos, tres mil exemplars.
~~Però~~ Quina explicació pot tenir això? Una:

de que els catalans, malgrat el seu de-
cantat patriotisme, no s'heix en llibres ca-
talans, o bé ~~se~~ que ^{només} dos mil catalans
s'heix en, i el altre són aviat fets.

Après a Catalunya, l'heix negoci - i bat-
tant reduit - et fan l'editor i el llibreter. Pe-
rò, l'autor? De cap manera! L'autor no pua-
ny ni que ^a tabac. I no pot queixar-se. Si es
queixa, diuen que està materialitzat i que ja
no és artístic.

De manera ^{una vegada} que, ^{així} des d'arribat ^{mony} al negoci, ^{en}
resta una ~~massa~~ recomanació a fer-vos: He-
fem aquest llibre si no tenim perjudici. Si en
tenim, ~~no s'ha de fer~~ si puaanyarem no
sequint encoravant. Millor que no plagui. Però
si no és així, no en tinguem cap tristesa: per-
ten que l'heixit per a mi, ^{no} que jo ja n'est-
tic satisfet, i que la vostra opinió no m'inter-
sa.

Antel Sabrats

Jo tenia setze anys, quan el potle va
 venir a dansar ^{algunes} funcions una campa-
 nyia de sarquet. ^{que vivia ^{allà} contrada.} ~~No es potle que arribés~~
~~per a impartir, ^{per a impartir} pràctiques de~~
 que hi hagués canidia - no passava ja així tot,
 perquè el potle era ^{aquell} un potle de mata mort. un
 potle def pta de l'Empelt, de color de terra, de
 color de pots, sense aigua, sense arbres. La gent ho e-
 ra morrida ^{ixuta}, ^{ixuta} i també d'un ~~obediència~~
~~deixava ^{obediència} i estúpida~~; tenien també color de
 tem i ~~tem~~ un vit amor al diable.

Havia, els de casa, érem el més senyors del
 potle. Però els de casa també érem una gent ef-
 franga. La mare sempre estava malalta, i no
 sortia mai de casa. Era una ~~senyora~~ dona pal-
 lida, reticent, que es passava hores i hores he-
 pint. El meu pare, en ^{canvi,} ~~canvi,~~ era un home
 de temperament inquiet i audaç, que sempre
 viatjava, que rarament passava ^{tot} un mes a
 casa.

~~mai~~ ^{mai} ~~és~~ ^{és} ~~fora,~~ ^{fora,} Educant i material entre

hommes, sentia amor excessiu a unu i l'altre -
 ra, però no em feia cap gràcia que em con-
 trariessin. I acabaren per no contrariar -
 i haurien amb totes les mures exteriorment àncies.

La campanya que vingué al potte <sup>- dijant i dimencions du-
 cant poble o cinc per manes</sup> era
 digna del potte: una campanya de càries
 morta de gana, d'arrogants, això, però, no
 era obstacle per a que es buidessin descaada-
 ment del paper no, tot per, llavors, em feia
 molta gràcia i em semblava bonic i més
 lògic i natural del món. Ah, els càries, ben-
 vien viatjant, ^{parlaben sempre en cartella,} i en intel-
 ligents; ~~el món era un gran paper~~
~~gavanyes~~; el home duien sempre colt plom-
 xat i cobats, i les dones ^(totes) es perfumaven. Tenien
 drets a buidar-se dels papers ignorants i pu-
 dents.

Llavors tard, entre dotze i unu, i se'n an-
 avaren al Cafè a prendre el vermut. al Cafè, en
 aquella hora, - i sempre, exceptuant el diumen-
 ge -, hi havia poca gent: alguns vells, al-
 gun jove i algun paper ric. I si, per
~~anar a~~ Cafè hi anava tot de bon se'n ad-
 miració. [Tota aquesta gent s'embadalia
 davant dels còmics i els esguardar amb
 la mateixa estranyesa que si v. haques

ca i una magnífica cabellera de seta d'ar-
 ram. [Ha una dona d'història, que havia tingut amants i aventures, que havia treballat en grans teatres, que havia estat famosa i que ^{era} passada la joventut, havia ^{estat} havi-
 na molt oblidada, i anava rodant de noble en noble amb espèctols miserables. [Él, però, en-
 cara conservava et seu aire de gran senyor, en-
 cara inspirava passió. Jo me'n vaig enamorar. [Però d'això en parlarem després.

La característica era francament odiosa, fran-
 cament repugnant. Tenia seixanta anys i era monstruosament grossa. El cabell, ~~que havia~~
~~estat~~ era d'un negre més que raspós; te-
 nia la cara immoble, plena de línies i arrugues, i
 quan parlava tocava la boca.

~~Estava casada amb un home~~ Ha d'una luxú-
 ria feroç. Sempre tenia a la màquina postal
 i llibres pornogràfics. Li ^{placien} ~~placien~~ totes les bruteries
 de l'heraldia i les històries de Mit. Quan te-
 nia un home a la casa, es posava tendra i es-
 tava se li arboraven mirant-li la cara del pau-
 tador. El director deia d'ella que tenia
 un inici deis i et deien entre les cases.

Estava casada amb l'apuntador, però com que
 l'apuntador era un alcohòlic que no ^{acom-} ~~acom-~~
 plia amb molta puntualitat les funcions

de maire, ^{ella} ~~haria~~ ^{embolicat} ~~amb~~ et tenor
 còmic, ~~el~~ ^{el} ~~profeta~~ - després ho vaig saber - un in-
 vertit. La intimitat amorosa dels dos, els seus
 diàlegs sense testimoni, devia ~~per sempre~~
 constituir un espectacle dels més reputats.

El director era un home vell i arregat
 com un acordió que s'aguantava fets per
 miracle. Tenia el cabell negre, i el bigoti blanc,
 - un xic cremat dels cigarres que continuava-
 ment fumava; ~~tot~~ ^{tot el} ~~per~~ ^{per} li donava un as-
 pecte etnològic. Tanmateix sempre vertit de negre,
 i el negre del ~~seu~~ ^{restit} accentuava la proporció del
 seu rostre d'hísteric. Sentia un profund menyspreu
 pels teatre contemporani; que li semblava
 un i mésquí. El seu pensament era la varietat
 gran: Santa Juanita, La mascota, El rató
del paríepo, El moliner de Sibyr, Los diamants
de la corona, Jugar con fuego, etc.

No veia mai, parlar sempre ^{amb un} ~~en~~ to primer doc-
 tral, i a tot donar ~~una~~ ^{una} ~~prosopeia~~ ^{prosopeia} i una im-
 portància veritablerment ridícula. Era d'aquells
 homes que per a comunicar els seus
 vulgarietat que no us interessa, adopten un
 aire misteriós, baixen la veu i us apropen molt
 la cara. això a mi se'm feu impossible, perquè
 li podia la boca.

S'havia deixat veure l'últim del dit x.

ta de rom escarxat, que en la beguda m'és de fina
 que hi havia a l'entornament. Això, que en a-
 quells temps jo veia una atenció i una fi-
 men impagables, m'ompli de goig i d'orgull.
~~Però~~ ~~ja~~ ja no era una criatura,
 ja no era ⁿⁱ un cot-segial: ja era un home. Un
 home que anava al cafè com els altres i ~~est-~~
 seia al costat d'una dona cobejable i paga-
 ra la ~~seu~~ ^{seu} consumació. ^{ella} Al paper, però, em
 semblava que ella somreia: un somriure que
 després vaig veure florir moltes vegades en els
 seus llavis, un somriure maternal i un xic
 irònic.

Al vespre em deixà entrar al seu ^{camerino} ~~cuarto~~
 del teatre i acompanyar-la a la fonda. En es-
 tranyer-me la mà, a la porta de la fonda, em
 paria els seus dits pel palmell i em digué,
 somrient:

- Em sembla que la sort i jo serem molt
 amiguets.

Això, el que aquella dona que jo veia
 plena de resplendor, em tractés de sort quan
 ningú no m'hi tractava encara, em sem-
 blava ^{l'entrada} ^{punt de dalt} ~~la~~ ~~sort~~ ~~la~~ felicitat. +

De totes maneres tenia la sospita que els
 còmics es veien de mi. Després, un

rant, la sospita eiderinsque ueteta. et meum en-
 torn et conspiciam una a tuos ^{fe} ^{te} ^{to} ^h ⁱ ^{et}
 pessa ^{de} ^h ^u ^l ^a ⁱ ^{de} ^h ^a ^l ^t ⁱ ^m ^a ^o ^r ^u ^e ^l ^y.

Però la presència, et record, de Hievel es-
 valen totes aquestes boies, jo vivia com en un
 somni. Ho hi havia ~~abans~~ ^{per} a mi ate-
 pta més gran at món que veure arribar la
 companyia els dijins at mati. Ho hi ha-
 via histen més gran que la de veure ~~la~~
~~l'endemà~~ ^{marxar} l'endemà.

Què fruit i foc es prendran et poble! ¿ què
 tip ara de venir et diuement?

Aquelles mitj fora per a mi, terriblement fe-
 lices. Ho hi hiquen, perquè jo joan la lubri-
 citat, i l'instint sexual encara no havia des-
 pertat en mi. Educat amb rigidesa per una fa-
 mília molt catòlica, als setze anys jo era d'una
 na innocència paradisiaca. Ho veia que les
 criatures virgines de París, com les modes,
 però tampoc ^{no} m'interessava molt saber d'un
 venien. At col-legi un noi ja grandavot m'
 havia volgut explicar que els homes i les dones
 mes coses que a mi em semblaven ^{encara} inde-
 cent i porres, però no el vaig acabar d'en-
 tendre. Un altre m'entregà un llibre por-
 nogràfic i aquestes estampes em produi-

senza meraviglia. La tarda, que ja comen-
çava a ésser crepuscle, tenia un aire fi, tranquil-
parent i feia olor d'aigües llivres i herbes
seuieres. At et es fouien l'aurora, et mat-
in, et rosa, et ~~sof~~^{vermell}, et blau.

Elha em preguntà de vorte:

- ¿ vet-apui que vortè ja seu ésser un ~~personat~~
homenet. Quant anys té?

Com que havia no ~~era~~ havia après ~~de~~ mentir,
vaig contestar:

- Setze.

Elha seu, rient:

- Però ni és una criatura! ¿ et tractava de
"vortè"! ¿ ara ~~me~~ endavant et tractaré de "tu".

- Com vortè vulgui, - i al dia això m'havia
posat vermell em una roseta.

Elha protestà:

- ¿ tu també m'hi has de tractar. Et "vortè" m'
havis tengut em farina vella. ¿ jo no em sóc, però
per tu encara em m'èsser vermell. Apr, dignes-me
ga ~~de~~ de "tu".

Jo desin estar més vermell cada vegada, i
sentir una gran crema at vorte, com quan a l'hivern m'apropava al foc.
Ho m'atrevia a ~~significar~~^{mirar-me} i sentir el seu ef-
fervor clarat em es meus ulls. La cara em
cremar i ~~tenia~~^{tenia} sentit les mans placades.
Per fi vaig poder articular:

- Tu...

Com en una línia de declamació, em diu que ho fan totes.

- Ho; així, no. Més obert, més franc. tu!

- Tu...

- Ho t'atreveixes, ja ho veig. Ho t'atimid.

Jo no sabia, flavors, que tots els homes sempre matau tímids davant ~~un~~ una dona, i que, mantes vegades, la nostra timidesa es peca per x impertènia.

Elle tenia a preguntar-me:

- Quantes ^{"nigries"} ~~vegades~~ has tingut?

- Cap - vaig dir jo, i ~~tampoc~~ a quarta vegada mentir. tampoc no.

- Cap? Vols dir que no m'empunyeres? - y s'apropà més a mi, tot passant-me ~~el~~ el braç per ~~la~~ l'espatlla, apropant el meu cap al seu pit tremolós. - Vols dir que no has tocat cap noiet del poble?

- Ho, senyor; no!

Y vaig sentir-me sincerament ofès de la pregunta.

- Hi t'ha fet mai cap petó una dona?

Quan a dir: - La mare, però un senti-

gran defecte en aquesta ocasió. Però és que no comprenia que precisament la meua innocència, la meua puretat, era el que més atraïen a la gran còmica.

Jo no havia tocat mai cap dama, no m'havia vist mai cap actriu. Jo desenvolupava totalment la mecànica de l'amor. Quan els nois del col·legi me n'havien volgut insinuar alguna cosa, m'havia semblat una rotunda porqueria.

I ara que havia arribat el moment en què l'infant passaria a home, la sensació de fastig de desaparició, - m'hauria semblat una innoble injúria a l'amor de Hierve - i era substituïda per una por immensa. Sentia una gran remor als ulls, i la gola seca; tenia les mans glaçades i els genolls se'm ~~flataren~~ flectien.

Vais arribar a la fonda no te' com, caminant com un ~~estriac~~ ^{estriac}. Sototament els carrers del poble eren deserts. La porta de la fonda estava oberta, sense senyals que hi havia ~~cap~~ còmic a la casa: no podien fugir, perquè no hi havia ~~cap~~ carruatge. A les portes, parlant sempre les parets per por d'equivocar-me, vais pujar l'escala. Se sentia pudor d'estable i de cuina. Quan vais entrar a la ~~combrera~~ ^{combrera} de Hierve, aquesta pudor desaparegué: tot ~~de~~ ^{de} ~~la~~ ^{la} ~~combrera~~ ^{combrera} feia olor d'ella.

Vais ~~ben~~ ajustar la porta ^{darrera} meua i, amb les mans esteses, vais recórrer la cambra reduïda per tal ^{de} familiaritzar-me amb els mobles: el

llit, una tauleta, una ~~cadira~~ ~~la taula~~ ~~altre~~ de
més petita; la de nit, una cadira, un mirall,
un bagul.

Vaig restar una estona immòbil per ^{poter} habi-
tual-me a la fossa. Després, avançant un pas, a-
cava a ~~atendre~~ ^{serre} damunt del llit, però el llit
així d'una manera que a mi em semblà ~~que~~
amb la remor ^{que} havien de despertar tots es ^{que dormien a} la fos-
da. Una altra estona d'angúnia mortal, ex-
citant ~~per~~ ni algiu venia a esbrinar què passava
a la cambra de la còmica. Però, no; no venia nin-
gu.

Ja més tranquil, vaig atendre'm a la cadira, deci-
dit a esperar. Però l'espera, amb l'estat del meu
cervell, es feia difícil, desesperant. Un ~~seu~~ ~~bror~~
sentia començar tumultuosament la sang per les venes,
i em feia l'efecte que el correr de la meua sang am-
plià la nit de remors.

Per una finestra ^{hi havia} que ~~est~~ ^{est} costat del llit, ~~tenia~~
~~la cambra~~, entrava la pal·lida claror de ~~la~~ ~~nit~~
la nit florida d'estiu. I la nit se'm feia inca-
bible, eterna. La immobilitat a què ~~profundament~~
havia de condemnar-me, excitava més els meus ^{ner-}
vis. ~~El~~ ^{hi} havia d'estar quiet, però no em podia es-
tac ^{hi} ~~país~~. Ara atenc un peu, ara l'altre; exten-
tolar un braç at reaproche de la butaca, després
l'altre...
Però, què feien aquella nit, que no acabaven
la funció?

Qui sap! potser ja v'havien acabat feia estona

de Mièves i et tenor ^{de} qual s'havien deturat da-
vant la ^{porta de la} cambra.

Ho en'arribaven daxes les parantes, perquè
sortien la converta en veu ^{molt} baixa. feu semblà,
però, que est pegara i ella no accedí als seus pegs,
seu flamencas

- Deixa'm! Ho em portis la mà a l'ore! - di-
gué Mièves.

T'aj sentiu una fopmada d'ia i la uera mà ^{feia el}
gest instintiu d'escanyar. Si ap' uell home no
deixava ~~la~~ Mièves, jo hauria de sortir i ma-
tar-lo. ~~Però~~ T'aj enyorar els herois del meu felle-
ting que defensaren l'honor de tres dames
~~a cost~~ ^{amb} l'espasa. És que ignoram, johe de
mi, que l'honor era una cosa molt secundà-
ria per la uera dama i que ^{ella} fa sabir defen-
sar-se sola.

Però, no; no calia la uera intervenció.

- Prou! Ja hem acabat! Ja has acabat de viure
a les meves cortelles - digué Mièves. y entrà a
la cambra, tancant la porta amb rany i tan-
vera sen. [Un moment s'oïren ~~beure~~ els
renes i malediccions del tenor al ^{passadts} ~~moment~~. Des-
prés ~~beure~~ ~~per~~ y aturçà trefit jaunt fort.

- Est aquí? - feu Mièves en veu baixa. [En
la fosca la sen veu em placà et molt dels

altres. Ho obtenint resposta - jo, de l'emoio
no podia parlar, ~~alguna~~ murmurant amb despit.
- aquest beneit deu haver tingut por i no
ha vingut.

^{en} ~~lloc~~ ~~de~~ encunant l'espelma, ~~me~~ que deixà
damunt la tauleta, i veure'm, somriuré:
- ah, el gran murri! ¿ que catall ~~estava~~!
+ ¿ et somriure esperique mató, una rialla
nerviosa i tremada, ^{la} ~~peral~~, mentre em beava,
sentia que es lomia en la meua boca. ¿ havia
abracat damunt meu, ¿ havia deixat caure el
llit sense deslligar l'abraçada, i el seu rostre
havia adquirint una expressió greu, severa, poi-
rebi ropent, que em causà gran estranyesa.

Després, de sobte, s'aixecà i començà a des-
pullar-se. Caigueren la falotilla blau marí, la
bruseta rosa, queda ^(monies amb el) ~~la~~ pantalon, i ^{la} cotilla, que
duia molt apretada: en ~~tremant~~, ~~expirant~~ respi-
rà com et que, després d'una canviada molt
llarga, arribà a lloc. ¿ est piti li caigueren en
xi. Estaque encara els pantalon i la camisa;
queda ⁺ una. ~~est~~ Mentre es despullava, no deixa-
va de mirar-me i de somriure amb una cruel-
tat canallera. Jo sentia una gran repugnà.
De bona gana hauria fugit. Però tenia por
que ella es burlés de mi. ¿ no podia fer-
fir: un encis terrib i morbíd em ~~havia~~
retenia

Una barreja de sentiments i sensacions
 lluitaven en mi: angúnia, por, vergonya, i
 calor a les cames, un fred estrany en les extre-
 mitats, un tremolor, una nerviositat...

Per despullar-me vaig apagar el llum.

- Què et vergonyis! - ripuè ella.

I en la boca, els seus braços, carnosos i suaus
 al tacte, m'atrapaven al lit. I, després d'
 un rotori ~~en~~ invariable i acent de petons, v'oi
 la seva veu ronca, escanyada pel desig:

- Així... Pots t' així!

IV

Quan ~~era~~ ^{em} vaig despullar, em sentí el cap
 pesat, tenia la ^{llengua} ~~llengua~~ enpanada al paladar,
 la boca espessa, i em feien mal els ronyons.

Ella dormia i, dormida, somreia. Totam to-
 ta destapada i jo podia contemplar-hi. Les
 tenia una carn molt ~~plana~~ ^{plana}, tacada
 de negre en el pubis i de un rosa unadene
 al vertex del pit; carn de plau ~~de plau~~ ^{de plau} que
 s'havia estenuat al costat de qui sap puants,
 bones. La cabellera s'havia estesa pel cuir com
 una gran taca roquera. Els ulls cloros dormien
 una mitja serena al rostre; la boca, ^{malgrat} ~~malgrat~~
 el somriure, tenia un rictus d'amaror.

Heves, dormida, inspirava un sentiment de
 pietat, de protecció. Amb el mapallat se desfer

per la festa canat de la nit passada, se
la veia envellida, maldada.

^{em} ~~Et~~ anar-hi a tapar amb els llençols, es des-
perta. Ho tenia despertat encara del tot, m'obri els
braços, m'apretà contra el seu pit, i digué:

- Fill meu! - amb una tendresa infinita.

Després recomençava les ~~causes~~ ^{causes} ~~sempre~~ deli-
ciosament terribles de la nit.

Dins al migdia, per els seus companys tre-
cava a la porta, no ens llevàrem. Quan vaig
arribar a casa, la meua mare ja sabia que
m'havia quedat a la festa a dormir amb
una còmica. Ho sabia tot el poble

Hi hagué una escena espantosa. Crits, plors,
males cares, bons consells, amenaces de dir-ho
tot al pare, que, rotament, era a bon. Ha
un pedut, un thibuti, un pola-vezanya, una
criatura endimoniada! Havia deshonrat
la família!

Jo vaig prometre ^(no tornar-hi mai més, i fer un bon noi.) fer l'indat. Però a la nit
següent, enduent-me'n tot el diu que vaig tro-
bar a casa - tres o quatre-centes pessetes
que em sentàrem una fortuna - vaig fugir
del poble amb els còrics.

Ho hi he tornat mai més.

2

L'endemà de la meua fúrida del poble,
 quan els còmics v'atabentaren de l'aventura, ar-
 manen un gran escàndol i ens declararen, a
 Nieves i a mi, una guerra ~~brava~~ fúrida i ~~despi-~~
~~stada~~. Sentiren en jo totos les males passions que
 l'amor, la misèria i el pacià havien conspirat en
 l'ànima d'aquella pobra gent: l'inveja, la ^{cohejansa} ~~inveja~~,
 la por, l'excarni vil.

Jo, com menor d'edat ^{que era,} constituïa un perill per a
 la companyia, ^{la} ~~qual~~ ^{per} ~~no~~ ^{no} ~~era~~ ^{era} ~~cap~~ ^{cap} ~~de~~ ^{de} ~~cap~~ ^{cap}
 de, desempatjar-se de mi, desfer-se. La meua pre-
 sència els comprometia i els perjudicava. Jo era
 de família rica no poden escapar-se amb una
 còmica. Separament ^{que} ~~els~~ ^{els} ~~meus~~ ^{meus} ~~parets~~ ^{parets} ~~no~~ ^{no} ~~els~~ ^{els} ~~feien~~ ^{feien}
~~cap~~ ^{cap} ~~pràctic~~ ^{pràctic} ~~que~~ ^{que} ~~no~~ ^{no} ~~s'atabentaren~~ ^{s'atabentaren} ~~per~~ ^{per} ~~el~~ ^{el} ~~fill~~ ^{fill} ~~anar~~ ^{anar} ~~de~~ ^{de} ~~pro-~~ ^{pro-}
 rectorat i ~~els~~ ^{els} ~~procuradors~~ ^{procuradors} ~~els~~ ^{els} ~~meus~~ ^{meus} ~~acompanyants~~ ^{acompanyants}.

Intitulant promana jo calmar-los, fetsos ~~els~~
 el qual a ells els feia molta por: el món de l'hon-
 rader amb el dubte de primera classe ^(del digne) ~~de~~ ^{de} ~~la~~ ^{la} ~~lega-~~ ^{lega-}
 da; el món hupè, protegit per ~~la~~ ^{la} ~~real~~ ^{real} ~~legis~~ ^{legis} i
 la guàrdia civil.

Perquè en aquells temps, i d'això no fa pas massa anys, darreries del passat regle, als còmics cara home els tenia per un gran dolenta, manca amb totes les tares i tots els vicis; gent que pertanyia a una casa apart i acumulava en ella totes les virtuts. Si els reparava totes les virtuts per tal que l'altre gent en pogués tenir alguna.

Ara, rotosament, aquest ~~concepte~~ criteri absurd ha desaparegut i als còmics se'ls considera com a ~~l'altre~~ tot hom.

Quant a Nieves, tots eren a injuriar-la, a descreditar-la als seus ulls i a ofendre-la amb l'impertinència de disteris.

- És una dona dolenta! - em deien. - Fins donava pena veure-la! Ha dormit amb més homes que cabells te al cap! Quan v'has cantat de tu, et deixava! Dixo, ~~ho~~ als seus braços no t'hi tornes típic. En te poc, amb tu! i amb tots!

Però Nieves v'impresionava. Era la primera tipa de la companyia, i l'única figura d'un cert prestigi. ~~Però~~ al director no li convenia deixar-la escapar. A més, jo tenia dures i envidava als còmics a veure si feia algun retrocés.

Així aconseguírem que ens deixessin en pau i a mi em permetíem seguir aquella vida nomada i pintoresca. Altament, jo sabia que no hi havia res a temer per part de la meua fa-

una a l'escenari.

- És pue sòc et fill de l'atcalde!
- ¿a mi pue m'explica? Jo no en necessito de fill d'atcalde!
- Li repeteixo pue sòc...
- Un idiota, és! - dig m'et mette ^{tot} traient et m'impò a empentes ^{cap} al carrer. Un idiota!

Pronunciava aquesta paraula, "idiota" amb veritable delectança; la paladefian com un dolç, i en els seus Harris penia una for terrible. Hom veïn paü ubè, per la violència pue et hi potan, com la paraula eia des seus Harris, piuf i morats, plena de bitif, ~~barmitada~~ de bitif, ^{vermissada} i inflava en t'aire i esclata-va com un tró: "Idiotaaa!"

Per a jeth, aquesta paraula era com un pilota de pin-paum-paum, amb la puat tombare es titelles pue et rottaven, puia titelles eren, i no altra cosa, tot es pue et rottaven. Després d'ha-ter-los tombat, ~~reixupava~~ l'uth de vidre amb el mocador de butxaca, - no mata net, - si l'pot-va ^{altra volta} i es feia enrera amb la cadira, ^{co i} espardant los seus víctimes amb una voluptuosa satisfac-ió.

Un dia, puau ja érem amics, - pue ve-riem arribar a ésser molt amics, vaig dir-li: - Aquest mot d'idiota ~~no~~ he observat

que vortè et diipara com una escopetada
 i eth assenti:

- Sí, senyor. I moltes vegades voldria que fes l'efecte d'una escopetada.

X - Matar?

- Matar, sí, senyor. Hi hauria d'haver el dret de matar. Ho mateu les rates? Ho mateu el gosso? Doncs hi ha gent que em sembla menys digna de respecte que els gossos i les rates.

Jo m'havia assabentat que aquell, la senyora tiple cantant, tenia un senyor. M'havia dit Mirel, i feia tots els esforços per # atenyar-me de les altres dones.

Jo no sabia, en aquells temps, què volia dir "tenir un senyor". I Mirel, veia que ^{era el} meu típic en aquell petit infern, m'hora explicita amb eth. ésser-li fidel; no supanyar-lo quant-se'n at #it amb altres homes ni que sigui per un "capitxo". M'hi havia de recordar d'això: els "capitxos" han estat la desgràcia de moltes dones. - I amb et tò de la vent veu presentia jo una amarga experiència de veritat. Sí jo, algun dia, ~~veia~~ tenia un "capitxo".

amb ~~la~~ una altra dona i me n'hi anava a dormir, etc. ~~Theres~~, opinió molt i me atonia. ~~La~~ i ara, amb ~~la~~ sen veu, hi havia una gran por. #

El ~~seu~~ ^{canvi} a ~~canvi~~ de la ~~comportança~~ servitud amorosa de la dona, venia obligat a subvenir a alguna de les seves necessitats d'ordre econòmic. Per això, del senyor, alguns - i algunes - també es deien "el cabrit", - encara que jo no podia veure la relació que ~~papa~~ ^{havia} entre aquest animal i l'home que ~~donava~~ ^{tenia} per a tenir una dona at ~~ell~~ ^{et vell} ~~et vell~~ ^{encara que} ~~era~~ ^{relativament} jove, sempre li deien "el vell" - i "que papa".

"El que papa", ~~era~~ ^{era} pot ser fet de pagar, a aquestes dones els hauria de censurar - un cert respecte. Per una raó poderosíssima: perquè si no pagues ~~ell~~, si no existís "el que papa", se ~~podria~~ ^{podria} viure ~~en~~ ^{en} elles, que no tenen atreujiments de ~~la~~ ^{la}? Però no és així. Aquest, ~~per~~ ^{per} elles, és un tipus de rodevit, ~~per~~ ^{per} d'una ~~manera~~ ^{manera} prou ~~est~~ ^{est} que cal enganyar, al que cal mentir, al que cal cobrir de ridicitat.

A mi, que no he rebut mai ~~mai~~ ^{mai} massa ~~de~~ ^{de} Providència, això, aquest ~~tipus~~ ^{tipus}, en ~~la~~ ^{la} semblava després ~~una~~ ^{una} mena de venjança ~~de~~ ^{de} la ~~Providència~~ ^{Providència}; ~~era~~ ^{era} castiga, d'una manera o altra.

home que paga la carn de la carn ^{la} ~~era~~ ^{cap-10 (40) A 10}
si es tracta, ^{per exemple} de carn ^{d'anya} de vedella.

El sujo d'Amèlia no era un recufo,
~~o almenys~~ a mi no mi ho semblava: era
un pobre home que vivia a Barcelona i pu-
java es diables i diumenges. Treballava en un
taller de fotoparats i era aficionat a escriure comè-
dies, unes comèdies d'ambient burges i totol com-
plicat. Fisicament era un home meurt, belluga-
dit, molt nerviós, ^{el} qual com tots els homes petits,
^{s'embravia} ~~enfadava~~ sovint i es rotia menjar la peat. Tenia 4
cabells ^{molt negres i} ~~negres~~ ^{per} li creixien pendent damunt les cello-
res ^{no pot} menjant-se-li el front i davant
al rostre una ^{expressió} tímida. Mera ulleres que, per
l'estat del seu nervi, trencava sovint i ^{quan}
^{embravia} ~~enfadava~~ sempre acabava ^{quequejant.} ~~amb un~~.

El nostre sentia envers ell un profund menys-
preu. Quan en parlava, deia:

- Mira si és idiota, que està segur, però abro-
lutament segur, de la fidelitat d'apuesta ^{mai} ~~mai~~
p... de l'Amèlia, que no ha dormit sola.

Veritablement - i això feia una gran tès-
teta ^{malgrat} ~~a~~ ~~per~~ ~~de~~ ~~tractar~~ ~~el~~ un home
d'agradable i atalibien - parlava d'Amèlia
amb una veneració absurda i ^{l'exornava amb} ~~caracter~~ ~~de~~ ~~to~~
tes les virtuts. Per ell, Amèlia era la dona més
honesta, més pura, més innocent i més fidel.

de totes les dones. L'hauria trobat al llibre amb
ella ho sabia un altre home, i no hauria
hauria cregut et que veia es seus ulls.

Ella ho sabia i s'aprofitava de aquesta for-
ça que li donava atorgava l'estupidesa del
pobre home. I se sentia orgullosa, - ella que ven-
ia a veure i havia vist tractada com la pitjor de les
prostitutes, d'haver inspirat una passió com aquesta.
La gelosia d'ell, les seves ansietats, els seus regrets, les
seves pors, li eren l'homenatge que el pobre home re-
tia a la vil criatura.

El mestre s'hi divertia extraordinàriament. Quan
quan jugava et distabte, et mestre no se'n aparta-
va fins que et dilluns a la matinalda retorna-
va a Barcelona. Jo havia arribat a veure que
era per un sentiment de nostàlgia, hi era amic.

Però et mateix mestre em decompaña:

- Amic seu? amic d'aquest idiota? No, home,
no! Perquè qui és tu pres?

- Com ^{és doncs,} que ^{el} quan és aquí sempre van junts...

- Perquè em divertix, perquè és un dels homes
que em divertixen més. Si és tan idiota!

- Però és un depravat.

- També ho sóc jo. Més que ell, perquè ^{em} do-
no de la meua depravació ^{el} no ^{em} adona. Ell
ven ^{adornat} ~~condecorat~~ de totes les perfeccions: et talent,

- la gràcia, la bellesa, la voluntat, la popularitat...
- Ho veu com es tracta d'un desgraciat?
- Però ^{de} no v'ho pensa, i al no pensar-v'ho deix-
xa d'ésser-ho.

Un dia la tragèdia - la tragèdia protet-
ca - va abatre's damunt la campanya. ^{Éren} ~~Éren~~
a l'èida i representàvem tres caracteretes que sta-
vora tenien molt exit: Noche de Reyes, Los recuertes
dores i El fusar de la guardia.

Jo havia abandonat el teatre, perquè no em feia
cap gràcia veure * hières verticals d'historia. Gros-
sa com era, aquell ~~traje~~ ^{traje} li donava un flastiniol
aire de difesta. _{uniforme}

I anejam pels carrers de la ciutat vella, xopa de
silenci. De tant en tant, molt alta, una campanada
feia vibrar l'aire de la nit, perquè una nit de so-
mençaments d'octubre. La boira s'anava a la ciu-
tat un aspecte fantàstic i evanescent.

Vais deturar-me al pont. Pensava en la meua
nova vida, i un vague sentiment d'enyoransa, de
tristesa, de buidor, i'apoderava de mi. Tot pobre i
tot, en aquella nit de l'èida, tot at meu entra
exuberàcia neure i espis i em donava una sensació
d'arxívia. De totes maneres, jo em complaïa en
aquell estat de la meua ànima. Estar furt ^{en} ~~en~~
sabrava de la vulgaritat i la puerilitat era no ésser
per un home vulgar. ~~Per~~

Amètia. Venia de rampant, sense coberta, des-
pentinat. Venia et rostre levid, et utroque pectoris i la
veu trencada.

Havia trobat amètia amb un home, i ^{en} ~~una~~
^{actitud} ~~una~~ que no oferia et més petit dubte del
que feien. Li havia hagut un exàndol espantós. El
home, que no estava drames, v. havia escapat amb el
pantalons a la mà i l'americana a la braç.

L'amant, sense uteres - li havien caigut
a terra i v. havia trencat - cridava, amenaçava,
plorava, xiscava histèricament. Petit com era, li-
vid, amb et utroque inflaments, ~~et~~ ~~exposant~~ la ^{veu}
cada perduda, brandant et braços amb ^{les mans closep,} ~~et~~
pobre home tenia un aspecte hastiosament ridi-
cul.

L'havia volgut matar, a ella. Després pensà ma-
tar-se ell. Si et companys l'haguessin deixat, v. ha-
ria llagat ab ills.

⊗ Feia hastiosa i pena. Jo li veig estenyer la
mà amb enuoió. Però a atret hores de la nit, a
la fonda, ~~et~~ ~~hito~~ ~~amb~~ entrà a la cambra d'amètia
i com un gos et puat hom acaba de cartigar,
li pepà humitment, amb una humilitat de gos,
que et perdonés i l'acceptés ab ~~seu~~ ~~tit~~ ~~tit~~. Ella, sa-
tisfeta d'acabar així l'exàndol, i pupuè
ab tit no hi valia estar tot, l'acceptà.

Des d'

~~Des d'~~ apuella, però, l'home semblava donar-se més importància que abans. Indubtablement, a ell, creador de dramas i conflictes d'ama, li placia ésser protagonista d'un drap conflicte d'apuel-
la meua.

El mestre, que l'observava contínuament, digué:
- Ho veu? Ho veu com és un idiota?

II

La tornée anava malament. El pedien diners a dir, no se'n pedien, perquè no se'hi havia de passar una sola nit: no se'n feien cap.

La companyia retornà al seu punt de partida, que era Barcelona, i allí es dispersaren els cançons. A molts d'ells vaig perdre's de vista per sempre més. A altres els he trobat alguns vegades.

Jo ja havia estat altres vegades a Barcelona, me ^{però} campanyant et meu pare. De Barcelona servia un record típic i desapareixable. En tota la ja veu en un hotel de la Rambla del Mar. Alguna nit anava al teatre amb et meu pare. Al teatre et meu pare saludava i parlava rient i en veu baixa amb uns senyors molt

cap. 10 (146) 46

pintades, molt ~~ellegant~~ ^{elegant,} amb una ^{gran} ~~boa~~ i
una gran barreta de plomes. ^{Qual que} ~~Les~~ aquelles senyo-
res eren les que aprenien retallades a les capes
de humming. El meu pare em recordava que
sobretot no digués res a ningú de la bona amis-
tat que ell tenia amb aquelles senyores.

Dixò a mi em dotia per. Si no ho podia dir,
si no podia ^{vanar-me'm} ~~parlar~~ ~~mai~~ davant el altre nois,
~~que socia~~ del poble, que tenien uns pares
pobres i bruts, no ratificava la pena de ser aquelles nat-
fes a Barcelona ni ratificava la pena que aquelles
senyores, per a guanyar-se més segurament
la voluntat del meu pare, em fessin petar. Jo
m'estava aputat, d'aquelles amicitats del meu
pare; em semblava que et feien més senyor.

I, naturalment, encara que ho callés a la
meu mare - perquè presentia que allò es
li faria cap gràcia - ho explicava als nois. Però
~~naturalment~~ la mare ho sabia a les poques
hores.

Lavors, quan anirien a casa - content de l'
admiració i enveja que havia despertat en els
comprensos - trobar la mare més silenciosa i trist-
ta que mai. La mare no deixava a dinar,
l'aria partava de la corrupció de l'època, i el
meu pare, indignat de la meua indiscre-
ció, ~~ess~~ m'insultava amb dures, em deia

imbecil, estípid, cafre.

Jo em ~~vaig~~ pseudar molt estanyat de l'exa-
brupte.

altres vegades, et pare, més prudent, em deixava sol
a l'hotel i no venia fins puè en dia clar. Havoy
jo hi tenia odi, un veritable odi.

Havien passat ^{d'aleshores} alguns anys; jo ja era un home en
retornar a Barcelona. Vaig aquesta vegada no
aniria a l'hotel. Per dues raons: perquè no ve-
nia et meu pare amb mi; i perquè jo era po-
bre, absolutament, totalment pobre.

Vaig ^{anar} a casa de Micó, ^{la} qual vivia amb la
seu mare en un terrer pis del carrer de Man-
taner, prop la plaça de Sepulveda. La ^{seu} mare, en
saber que no era un home de divers, em va rebre un-
lament. Era un veritable bruxa, una bruxa d'ef-
combre estada i veit de distabte. Tenia un aspecte
paucaament repulsiu; alta i feixuga, carregada
d'espas th, et cabells eren d'un color de cendra mo-
lta, et roste d'un ^{toquejada} ~~negre~~ ^{negre}
i roste per arropuer profundes. Els ulls eren negres,
deu de mirada insolent i desconfiada, amb unes
botes tumefactes; et nas semblava un bec d'au de
rapinya, i per la boca, esdentada, li eixia xiu-
tant la veu espuerdada. Tenia unes mans
farrudes, amb unes veues inflades ~~normalment~~
tament per l'arteriosclerosis, i un tumor

Cap. 10 (48) 48

at cost, fue tapava amb un drap negre, brut
d'insipient. Quan vuta i fein puda.

~~Atornant~~ tot en aquesta casa ^{ho} era ^{de} brut i fein
puda. Hom ~~no~~ enderivava vertigis d'un pat-
rat luxe, - luxe trist i canalla de rocotte, pe-
rò at bufet, entre les copes i les tasses de café, hi ha-
ria una pinta plena de cabells; el tub del ~~de~~ deu-
tipic i el raspallet de les dents eren a la cuina;
a la patanyana es ~~no~~ corrompia l'aigua ~~de~~ de sabó;
les cambres de dormir feien puda de perfumeria
barata, d'orins i de suor; la sala era plena de
mosques i de pols.

La mare de Hieres volgué saber si jo podia escriu-
re a la família demanant diners. Però jo vaig dir-
li que no, que no podia escriure a la família
demanant diners. I el seu odi s'accentuà.

Fue parlava sempre amb un to ~~de~~ de fet, d'
intult i reticències; em deia que en aquesta casa
no hi mancava pas un braç més, que ja pou-
ria huir, que ~~no~~ me n'havia de donar
responys, erent jove i podent treballar, de viure
a costelles d'una dona.

To comprenia que aquesta vella participo te-
nia raó, però, ^{malgrat} ~~a~~ ~~part~~ ~~de~~ comprenche que te-
nia raó, de bona parca l'hauria ⁺ evanysat.

^{Alguns} ~~Alguns~~ repades em llegia les intencions en la
unió i callar. Altres, les mees, Hieres em

defensara, deia pue us u' haviã de seu rãt,
 que si us li agradara, podia auar-se in, puepue
 oth era h' unica pue manara a casu seva. Mare
 i fith, Harow, e baratharen - sempre ^{durant} les hores
 de menjar, i jo us m' atavia a tocar el plat,
 mentre ^{afuelles} ~~jo~~ boques vomitaven tota la fet i tot el flot de
 les seves videt miserables i facastades.

La vida se'm feia cada dia mäs impossible en
 aquesta casa, pue m' ofepan i em puein el da-
 nunt. Pe aixó ^{li permanencia, només,} ~~h' h' h' h'~~ les hores pueies de men-
 jar i dormir. Se havent copat, totia escapat i no to-
 nava fins h' matinata. Mantet vegades Hieves
 no havia tornat encara, i era h' vella pueia venia
 a obrir. Se rebia ^{amb} ~~amb~~ mata cada - tota pue com-
 penia, puepue no en tenia d'altre - i vint:

- Una altra vegada, si ha de venir tant ~~tant~~ tant, cal-
 dia mäs pue es pueidi at carrer. On ^{v' haviã} v' haviã, el
 senya Hivesies! Jo, tota una senyor, havent de les
 d'excavats pue un pobre, pue un macarró inde-
 cent!

Jo callava i, a les bosques, em potava al
 hit. Abans d'adormir-me, encara h' sentia
 remugar, excessa d'ira. Jo pensava en Hieves ^{amb el seu amor, el qual em donaria forces per} ~~que potava amb h' aquant tota tot.~~

Aquestes vortides nocturnes de Hieves m' in-
 quietaven, m' oceptien de veput i d' au-

se. al cap i a la fi es tractava d'una reparació de piques hores.

L'endemà tornava amb vint o trenta duros.

I sempre em semblaven matedes dures, però sempre havien tingut un ple i sempre havien trobat un empèssari i encis. ^{el ple i l'empèssari pegats, men molt irregulars} a tot el treball i vegades que em voltava, tenia un ~~no~~ espantosa de topar amb la realitat.

A la Rambla, em deien els conies amb els quals havia llegit coneixença:

- Tu veis que vas tirant de la rifeta.

I jo feia esforços terribles per no voler veure l'intenció injuriosa d'aquelles paraules que em ferien.

Aquests conies que veig conèixer a la Rambla, - la seva traça de contractació - eren una pobre gent miserable que feia una vida miserable. I eren, també, una gent absurda i fantàstica. Jo no sé pas de què vivien.

Com vivien, ho enderivava: molt malament, ^{en} trempant-se, passant mitja misèria i privacions, demanant un dur a suplicar i dos allà. A mi em feien fiàcia i penar. ^{a la vegada el major nombre de} Els dies de l'any se'ls passaven sense contracte, sense fer un tint bolu. ^{de} Vegades, pu poder anar tirant, organitzaven una companyia a partit, és a dir: sense un sou fixe, amb l'esperança de partit-se els guanys, si se'ls havia; i se ~~van~~ anaven a cobrar uns guanys pobres.

Però mantes vegades, els guanys no se'ls havien i no ~~se~~ podien tornar més que per caritat.

Ells, però, puax compaixió i en novament a les
 Raubh, deien que els havia anat tant bé, i s'ocur-
 rien la bon, ja que no amb coses més solides i mem-
 tentes, amb els èxits obtinguts en poblets de referents a
 mit habitants. Aquella gent, la dels pobles, si que sa-
 bia fer justícia i apreciar el treball d'un artista.

Tots er deien amb un talent extraordinari, amb
 un temperament veritablement genial. Ell que pas-
 sava es que no tenien vol, vet-ho aquí. I malpar-
 laven de tot hom - comies, supressant, autors - i tot ho
 criticaven. A ells no els contractaven a Roma o a
 Florencia, perquè els artistes els havien declarat el tri-
 cot i l'empresari havia anat por. Ell que ~~passava~~ pas-
 sava era que tot hom els tenia cura i els havien
 declarat el pacte de la fama, perquè valien més que els
 altres, perquè ells eren els únics que ~~se~~ podien ^{dir-se} ~~dir~~ ac-
 toy sense tornar-se vermells.

Aquí no hi havia ni supressant ni actors. Els
 pressants eren una colla de fladres, de bèsties, de malpa-
 rits, que ~~els~~ ^{només} anaven a la seva. Els actors - es referien
 als que tenien contracte, als que treballaven tot l'
 any, - una colla d'ineptes, d'ases, als quals el públic
 tolerava per una excessiva ~~benivolència~~ benivolència.

"L'Eric Bonàs? Què l'Eric Bonàs? Algun temps,
 potser sí... Però ara? Ah, ja tenia mala sort i el
 no més decent que podia fer era ~~retirar-se~~ retirar-se i
 viure dels diners que havia guanyat en anys
 passats."

"I la Xipri? D'altó en deien una actriu? Ho

~~prohibis,~~
~~prohibet~~ repun endavant.

Cap-10 (54) 54

~~Alguns d'ells~~ Juan tenien diners ~~de~~ ~~atenua~~
^{previen} ~~madre~~ casé al liceu a l'Orient, o bé anaven a la
manilla i et donaven a Catalunya. Quan no en
tenien, que, Martinossament, ~~era~~ ^{era} les nés de les vege-
des, prafyaven amunt i avall.

Hi havia ^{alguns} que ex reia d'ells i en feia ~~excarni~~,
Això a mi em semblava proffer i exuet. Hom no ten
de riure mai, no ten de fer mai ~~excarni~~ des d'l'ho-
me que és pobre, de l'home que va mat menjar i mal
vertit. I, ~~oh tot~~, hom no ten de riure ni fer ~~excarni~~ de
l'home que ha tingut il·lusió i la vida ten ten et-
cambra brutalment. Per comic tenat i ~~mort~~ de pa-
na ~~ex~~ ^{ex} ~~parieté~~ sempre, nés honrat i digna d'estima
que un botiquer prax i ten vertit que no deu res a
ningú.

Ho els respectam ningú als pobres ~~còmics~~; ~~apells~~, nin-
fú no els tenia pietat ~~ni~~ ⁿⁱ ~~afecte~~. Fins els oells ~~els~~ ^{els} ~~ten~~
butaven ~~els~~ ^{els} ~~barrets~~. El ven que els oells de la Raubta
son uns oells ~~consumors~~, taxats per ras de botiga, i e-
nemis de la botiguia, que ~~preferien~~ els barrets dels
còmics, dels artistes, de tota la gent insurrecta i es-
tranya, als barrets dels sempre que tenen compte en-
rent i mengen i dormen sempre a les mateixes
hores.

Al matí la Raubta era deserta de còmics. ^{Ben}
considerats: la deixaven unes hores a l'altre pent.
Ho hi compareixien fins a primeres hores de la
tarda. ^{Le n'} anaven a ropar, - malgrat la

misèria tota, bé o malament, i parer: tenir fami-
lia i la famíia provia - i tenaven a la Ram-
bla per a certae i hi fies a ~~parar~~ ^{estimar} pres de la
matinada, quan ja apuntava el dia.

A les matineses bonas compaixion i omparen la Ram-
bla uns altres èssers, tan ~~malvats~~ caiguts i miserables
com nosaltres, els comic. I m'hi sento jo entre ells per
que ja, de tempsant, ho havia ~~parat~~ ^{esdevingut} ~~en~~ ^{una comic}.

Aquests èssers a pue en refugio pertanyien al re-
xe contrari i vivien d'un comerç tant turc i mal re-
munerat com el de fer comèdia: el comerç de l'emer-
taxat, que és una comèdia tan cansada com la que feiem nos-
altres, però un xic més bruta.

Deixeu-me fer un inici.

Potser trobareu que, en exciure aquestes Memò-
ries, mantes repades ^{uso} ~~empres~~ ^{desigues} un tempranal de artificios

i rebuicat, ^{desigues} inflat, i falsament obsequie. Perquè, de to-
tes maneres, que la veua cultiva ex també i irreser-
ta i plena de gipa-gopues, que he fletit molt però cui-
ta-corts i de puatent manera. M'interessa més, pe-
rò, tenir un cert vi, ~~perquè~~ ^{perquè} ~~desigues~~ ^{desigues} ~~que no~~
^{pas} un cert fet, emeste, ~~empresadament~~ ^{empresadament} emeste. Altra-
ment, quan troben en aquest libre un paràgraf
matta inflat, matta rebuicat, matta fals, penseu que
respon perfectament a l'època, al lloc o a la persona
evocades. I ja és hora per tanquem l'inici.

De les tres de la tarda fins a les tres de la mati-
nada, la Rambla del Mar en fies de comic
i caracteristes. I en la cauen, # # # # #, ~~ex~~ ^{ex} ~~restit~~ ^{restit} ~~re~~ ^{re} i des.

putar-se tantos vegades, posar-se tantos vegades al
llit amb tant ^{altres} homes, - entre els seus u. hi ~~havia~~ ^{havia} de
buits, de fracament repugnants, - no es perqué a a-
questa mena de dones els diquin "dones atepres". Si-
tes ~~les~~ "dones atepres" és un excasni, una ~~luta~~ ^{luta} repug-
nant.

Però, ~~en~~ ^{en} la, tanpoc ^{no} ~~era~~ ^{era} que els dones ~~una~~ ^{una}
pennis ~~de~~ l'afintament ^{els fo concedida} o la creu de refinament per la pà-
tria. Amb la de la "vida atepre" ja ^{tenien} ~~tenien~~ ^{prou} ~~veia~~ ^{veia},
fo, però, que en aquells temps ~~no~~ ^{veia} ~~veia~~ ^{en} tot
intencions i ~~sentits~~ ^{sentits} morals, no sentia cap mena de pie-
tat per aquelles dones que tenien per i vivien de
posar-se al llit, casar at rostre, amb el primer que
acibava. Pensa ~~amb~~ ^{amb} ~~mal~~ ^{mal} que ~~havia~~ ^{havia} fet, ~~amb~~ ^{amb} el
refinament que deixaven sera veu: els pares, el bon noi
que ~~havia~~ ^{havia} casat amb elles... I un atepre ~~de~~ ^{de} per
la vida, inexorable, les haques ~~estafat~~ ^{estafat}, les haques ~~han-~~ ^{han-}
cat al llit prudent ~~del~~ ^{del} que alqu, amb manifest ~~fac-~~ ^{fac-}
casme, ~~anomena~~ ^{anomena} "vida atepre". Elles, potser, - repug - ho-
vien somiat luxes, sedes, joies, automòbil, taburet
com en les novet les. I ~~havia~~ ^{havia} engranyat i ~~havia~~ ^{havia}
triat ^{monies} per això: per un vil afany de luxe.

I ara es trobaven elles, indefenses, sense l'aspecte
de ningú, amb el nucli ~~de~~ ^{de} tot ~~home~~ ^{home}, rebu-
des per tot ~~home~~ ^{home}, vivint en una misèria repugnant.
L'útil ~~elles~~ ^{elles} i els convis hi ~~havia~~ ^{havia} un ~~xxx~~ ^{xxx} reciproc
sentiment de ~~hastina~~ ^{hastina}, lo ~~robre~~ ^{robre} tot ~~fracassat~~ ^{fracassat},
quadres d'un moren interior d'autifici - un ~~un~~ ^{un}

de cantó, purpurina i paper pintat - en el qual
tot era mentida. I ^vraien que aquest mentid-
or, aquesta ficció - diguen-li esperança, i lu-
ris o embrotament - era l'únic que el ajudava
a viure. La ^{no} Catia cloure bé les portes d'aquell
món a la veritat. La veritat, penetrant-li, actua-
ria d'acid corrosiu i ho destruïria tot.

Cap dels ^{ms} conies / esguardava amb desig les
prostitutes. I és per uns i altres es consideraven
compañys de treball, de penes ^{de} fatigues. Ells cerca-
ven contacte i elles un home: dues coses que mal-
tes vegades costen de trobar.

III

Quan estava molt ^vforçat, quan
a prop d'estar ^vdesesperat, estava desesperat - i quan
veïem la vida familiar, tranquil·la i honesta
d'abans - me n'anava a veure el mortu.

El mortu vivia en un tercer pis del carrer
de Tallers. Hi vivia amb la ^{veva} Lora i dues filles. El ^{pis}
pis, malgrat ésser un tercer, era fresc i segur i feien
puder: poder de butifarra, de tabac d'ortent, de perfume-
ria ínfima, de cots brutides.

La dona era un animal exotíctic prematu-
rament, que havia perdut tota feminitat; una
dona bruta, deixada anar, fartivament pro-
sa, plena de greix. Li deia Feticitat i tenia un
veu esguardada i ajuda que feia venir en-

frança i paues de lupiu. Era un caràcter a-
trahiticiu; patia d'histeria i per un no es pota el
cut at cet. Amara et tuxa, les sedes, ~~hans~~ et ten-
te, les festes mundanes, l'auar en automòbil, l'ertute-
jar en una platja de mar. I emmar, ~~rob~~ tot,
la bona tanta. Veure's p'irada de totes a pueres co-
res la potara penitenc i d'un humor espantat.

Mengava i ~~bevia~~ d'una manera desopradada
que feia por. Després de dinar ~~v'ajera~~ en un
balanci ~~tristíssim~~ en la tela del puat, en et
lloc on ~~l'ey~~ repira el cap hi havia un gran
taca negre i preixta. I adreua entre rot i rot
i no es desputava fins que, cap atla a les quatre,
les noies se n'anaren. Era p'irada i flaminea i tem-
pre tenia algun doler en els llors uers ~~inversemblants~~,
de la cata. ~~a~~ ~~simte~~ et piano, dalt de l'auar
de lluna, en una repisa de la columna en puat-
daven captes i sabates velles. Amb els dolers hi a-
pradava a comp anyar hi algun potet de ~~vi~~ ranci-
i, més d'una vegada, ~~cap~~ at vespre, en ~~tenar~~ el
pare i les noies, l'havia ~~trabat~~ ~~embriagada~~, ~~extesa~~
a terra o de cap a la taula, amb la boca babosa de
vi.

Perquè un dia el patre li menjà un ta-
tall, apafà el patre i et flange ~~per~~ ~~bat~~ ~~co~~, - un
teuer pis - ~~cap~~ at carrer.

De vegades et veure la mirava amb detencio
ironica que a ella li veu ~~irreflex~~
fo hi preguntava:

L'imaginació, ~~com~~ et penja desitjava la mu-
 ller del perru i fins, més d'un vespat, la
 propia perru; et per respecte als vells que
 quan no podien guanyar un jornal, quan
 no podien ajudar, hom ^{estri} feia la mort i des-
 pués, quan la mort arribava, ~~deien~~ els seus fami-
 liars: Tant de bé li ha fet Déu!

No, no; la família no ~~era~~ pas un gran co-
 sa. El senyor Bartomeu, per cada dia es ven-
 tia més sobrià, més insociable, ho sabia bé però.
 L'ideal ~~era~~ d'una atenció de la gent, sobt, amb
 un piano, uns pous d'hibres, tabac, una bona
 provisió de conyac. I, això, ~~huny~~ de la ciutat, ~~huny~~
 de la pudor de la ciutat.

El senyor Bartomeu, sobretot quan l'a-
 nava a veure ~~en~~ algú, quan algú podia ésser ex-
 pectador de la humilitació, ~~les filles i l'espòsa~~
 ment. I als que l'anaven a veure, també.

A un dia, mentre ell es vestia, en pe-
 quenta la senyora Felicitat, amb un riulet ^{molt} ~~seu~~
 i anticipatiu.

- I què? També és com el meu marit, ~~no~~ no?
 Jo, ~~estranyat~~, l'espionava sense saber de què
 se les havia ^{ria}. El senyor, accentuant el riulet.

- Qui dir si també és artista.

I si, espontàniament.

- Ah, si, senyor; si.

- ¿te familiar?

- Sí, señor: mare, pare, i german.

- Ja ets plango, Sans!

Jo, més extranyat, i un xic sospensit.

- ¿això? Perquè?

- Perquè a la casa on hi surt un artista, valdria més que a tu catís for! - digué, exultant, amb ira - artistes! artistes! D'opos i caparrós, en diria jo! Ho serveix en ^{perga} ~~de~~ res més que per a menjar-se el pe de la gent honrada!... ¿i si hi has!... Mare de Déu, u'hi ha un femer d'artistes!

La veu del mortu per feu callar aquella vella odiosa, a la puat hauria exanyat de una gana:

- Calla! Ho ^{tormentis} ~~estamentis~~ més! Pruxa! Banderarra!

Intervingueren les filles:

- ¿voté pui ho de callar! La mare i nosatres hi podem et plat a tanta! Fianes a nosatres pot fumar i pot menjar-se calent! Sense nosatres es moriria com un pot! Vat la pena de que sigui més apraít i ens respecti més del que ens respecta!

El señor Baetamen no responé: ~~seguia~~ segunament per a disrimular et seu factig, la

sera pena, la ser veypanyer.

Quan ~~sortí~~, en digne: ~~vaixant~~ - ~~Quem, quem...~~

Y vaixant l'escala, afege:

- Ho ho hi he presentat perquè ja es presenten elles mateixes. Ho ho sembla, oi? Doncs ~~ho~~ ho me-
u dona i les meves filles. Han fet de la casa un
infern; han ~~omplert~~ la meua vida ~~de fets~~ ~~d'odi~~, d'a-
maror, de fet. Crecu que, ~~terras~~, si sabia que no
m'havia de castigar, de ~~hor~~ pena les mataria
a ~~les~~ ~~seu~~ ~~seu~~. Però la llei és una cosa tan absurda!

El que no deia el pobre rey Bartomeu era
que tenia por de la ~~seu~~ dona i les filles. ~~est~~ Veintabre-
ment, dient-se aquest nom tant temps, tant re-
posat, tant carta, de Bartomeu, home no podia es-
per un heroi. Un heroi necessita un nom ~~tan~~ i re-
tentant: Roland, Manfred, ~~César~~ ~~César~~, Carles-Eduard...
Però Bartomeu! Bartomeu, no!

Atornament, i ~~tan~~ ~~certs~~ ~~quants~~ de vista, et mes-
te ex sabia sentia inferior a la ~~seu~~ família, a la
seu dona, a les seves filles. Ells jaanyaven, elles
fuerallaven, elles portaven la casa. Ell, en ~~canvi~~,
no podia ajudar-les en res. Es feia vell i les contrae-
tes exaspejaven. ~~Havia~~ ~~de~~ ~~callar~~ ~~afupir-se~~, ~~havia~~
de callar.

Preyanyit de no portar paicheu mai cap d'home
a casa, no preguntava mai d'ou venien, d'ou
sortien els diners. Tenia por de preguntar-ho.

Veia que les noies sortien en havent dinat i
no trobaren a les nou del vespre, o no trobaren. Veia
que, després de sopar, també sortien. Algunes matri-
nades les veia tornar; veia com deixaven mes mes-
sides sobre la taula del menjador. I tenia por de
preguntar, por de que li diguessin:

- ~~Li~~, era ~~haver~~ prostituit, però tu en tens la culpa.
Tu en tens la culpa, perquè ets un home inútil,
un home que no treballa, un home que ha
constituït una família i no ~~la~~ ^{el ha pogut} mantenir.

~~Por~~ Tenia també por de confessar-se que avana-
rent la dignitat, et rentit unat. La misèria l'hu-
milia puantat, l'habia vençut. Vell com era, li feia por
rebet-har-se i perdre la mica de tranquil·litat ~~de~~ ^{de} en-
cara paudia. ~~De~~ ~~més~~, ~~a~~ ~~més~~ les noies no eren so-
lentes del tot i quan estaven de bones li donaven
alguna duresa per a fumar, per a prendre cafè... Hés
que fàctic li feien l'astúcia, ~~no~~ ~~re~~ ~~tot~~ quan ho-
bra abusat del company.

Pobres criatures, tan sensibles, tan delicades en el ~~cor~~ ^{cor!}
Les pobres criatures venien cada matí
de rebentades i, a més d'unes puantes mes-
ses de plata, duïen a la casa el bal inútil
del treball.

Aquesta manera de viure no podia seguir.
 Cada dia que passava em sentia més i més
 miserable. ~~perquè~~ jo no podia ignorar
 la procedència bruta, inverte, d'aquells diners
 que Hiere portava a casa i em donava i a-
 gust era el meu torment: no ignorar-me la
 procedència.

Altra ment, cada dia els companys accen-
 tuaven ~~cap a~~ mi et ven to' insistent i preixut.
 Jo rai! jo no em havia de preocupar d'estar
 parat, de no tenir contacte amb una dona com
 la Hiere ja n'hi havia prou a casa fent. Ben ver-
 tit, plat de tanta, sabre i un duro a la ~~butaca~~,
 què més ~~no~~ ^{no} ~~havia~~ ^{havia}? Qui, com jo, pogués "parar la
 mà"!

~~però~~ ~~havia~~ ~~est~~ ~~fet~~, - ~~tut~~ ~~terme~~, - ~~era~~ ~~pue~~
 jo ~~havia~~ ^{havia} ~~esperant~~ ~~ap~~ ~~est~~ ~~tipu~~ ~~inde~~ ~~dit~~ ~~jab~~ ~~le~~ i
 repugnant que ~~és~~ ^{és} l'home que viu a costelles
 d'una dona. Pue a ~~ave~~ ~~pany~~ ~~u~~ ~~me~~ ~~més~~, ~~et~~
^{m'} ho repetia a mi mateix amb el ~~ben~~ ~~que~~ ~~se~~
 baix i repuntia des meus companys de ~~Raceta~~
 i de café: jo no era el capitxo, el veguin.
 jo era el macarró, però el macarró sense cap de
 cura, sense cap pat-histia, sense cap atemant, el
 més indigne, el més capgut.

Seu mantenida i seu vertida una dona que, ~~per~~
~~seu~~ mantenir-me i vertir-me, ^{ella} ~~per~~ prostitució.
 Altament, l'aura que sentia en veure Hierve,
 - la dona entremadada, de vestit-ha, la coïncidència
 que havia d'estimar una no estimer les dones
 honestes - ~~era~~ mort. Aquella pobre dona ~~era~~ ~~tot~~ ~~un~~
 inspirava un profund sentiment de pietat. Com en ~~alg~~
 melodrames o en els fulletins, el seu final ~~tenia~~ el
 suïcida o l'hospital.

Un moralista, d'aquest fet martiniol u'ha hauria
 fet conseqüències edificants. Indubtatament hi ha
havia una providència, un Déu que castiga els dolents
 i premia els bons. Naturalment, ~~ref~~ ~~aves~~ ~~el~~ ~~criteri~~
 d'aquesta mena de moralistes, els bons son els dis-
crets, els tranquils, els entenen mentats, els respectuo-
sos amb les institucions i la societat, els afiliats
 a un partit d'ordre i de gent ben vertida, els que
 no donen disgustos a la família, els que tenen
 un negoci i el defensen, ^{els que tenen una déu mana,} ~~els~~ ~~que~~ ~~tot~~ ~~el~~ ~~ho~~ ~~fan~~ ~~a~~
 hores fixes: menjar, dormir, treballar i inflar el
 vent de la dona. Aquests la providència o el Déu
 que han inventat els moralistes rancs i miops,
 - car jo veig que el Déu hom u'ha de tenir una
 idea més alta i més noble - els premien fent-los
 prosperar el negoci, procurant que de tant en tant ~~el~~
 topni un peu de la vida, no donant-los mai
 dolos d'estimar, proporcionant-los-hi cada
 any un estenci ~~de~~ honestament directat a Cal-

detes, denant-hi-hi filli que no senten de
nit ni pessiquen les ciadys, filli que no es po-
sen en politica, que no they exen Hibres ni diais
que ~~els~~ es diventex in jgant a futur.

als altres; als piodis, als imperis, als que
viven sense pensar que aquest món es una vall de
llagrimes, als que fan bé d'una manera desinte-
restada i sense pensar en possibles recompenses a
l'altre vdr, als que senten de nit i vuen d'una
manera irregular o desigual - Sen el cartiga am-
plint-los de dentes, de malalties, de passions tubu-
lentes de vici estrany.

*Nota deia que sol podia creure en un déu que valés l'altre. Jo no
podia veure en un déu que ~~podria~~ creat a semblada d'un portar.
Aquest concepte com a un déu, que esta sent*

té de la divinitat sempre en la causa ~~un acte~~
libertat. y és que, ben mirats, no hi ha espere-
ck més divertit que el de la vertosa humana.

~~Nota tardia que un profeta havia viscut a la terra per aver l'altre.~~
Com un perfume, com l'última clau d'una
tarda bella i atepca, v'evraix l'encit que fins
flavos en habit tingut ligat a tiere. La veia en
velh cada dia. El seu ull v'apagaven ~~en~~
~~si xerxes~~ i tenien unes botes de can fàci-
da; el rostre v'auava avorçant, v'auava marint
v'auava esporguient. Cada dia v'habit de ma-
guitar més i cada dia el seu mapuillat-
se era un com més protocament trist. El cos
perdia chastitat i elegancia. L'epi-
deum perdía maritat. Tiere, vell i hi tant

la tendència, la veu, la veu, la veu, la **69**
~~colèrica~~ ^{colèrica}. Crec per les lectures de l'home han de
 tenir més **claredat**, més **bondat**. Però

Han dit que **els** dies de primavera predisponeu
 nostre ~~era~~ esperit a sentiments **trous**, d'un **gran**
 dolura. No obstant, fou ~~un~~ un dia d'aquests que
 vaig desfer-me de Mieres.

Jo m'havia **llevat** tard, com sempre: perquè
 havia anat a dormir bast de matiuada i per no
 veure la vella **odiosa** ^{ca} ~~qual~~ **aprofitava** tots **els** moments
 per ~~tra~~ **trau-me** en casa et **pa** ~~que~~ **menjara**.

Fu **habent** dinat, però, vaig restar a casa. Se'm ha-
 via **occurrit** una gran idea: **examine** **comèdies** per
~~la vida~~ ^{la vida} **ganjar-me**. Certament, jo no era un **ha-**
kepeare ni un **Shakespeare**, però **tanpoc** ^{no} ~~no~~ **era** **els** altres
~~els~~ ^{els} **quels** **estudiaran** per tot fet d'**extremar** una
 animada **puant**, plena de **vaixya** i de pro-
 bleu, **per** **veure** ^{ésser gran} **altres**. **Més** **bestia** **per** **ells**, **més** **idi-**
mi i a **puant** que no **los** **altre** **dramàtic**
professat. **Soncs** **si** **ells** **examine** **comèdies**, jo **també** **en**
podia **examine**. **Mieres** **m'** **havia** **dit** **que** **si**, **que** **te-**
nia **raó**, **per** **per** **a** **examine** **comèdies** **no** **es** **pot**
~~titava~~ ^{calia} **talent**. ~~estudiaran~~ **Hi** **parebé** **et** **ve-**
eritara **haber** **examine**.

Aquella tarda, doncs, jo em **puant**, **plé**
 de **pa**, **per** **a** **no** **poter** **d'** **examine** **un** **comèdi-**

arrivada em zerrí de pretext per a Hauzar
la ploma i engegar la comèdia a patteij.

Venia de mat humar, cansad. E deixà cam-
re en una cadira i m'espuardà d'una mane-
ra inexpertira. Em semblà com si, de cop i volta,
hagués envellit de molts anys. I vaig averganyin-
me de la meua joventut.

L'endevinar plena de tristesa, causada de
la lluita epantosa de cada dia. Vaig apropa-
m'thi per a evair les ombres que hi havia en el seu es-
peit. Vaig murmura, amb el tò repue amb pue
hom & murmura sempre a puertes eres:

- He t'has d'avinuar, deu; no t'has d'a-
vinuar... Bé en deuenem satis de tot això...
fo bé que pue avibari / di en pue podre afir-
dar-te...

- Quan aquest dia arribi, si arriba, ja serà ma-
tard, digué ella indaument.
I afegí:

- M'he fet vella, Abel! M'he fet vella i ja
vingués no em vol.

- Jo...

- M'he fet vella. Potser t'ho penses que encara em
vol, però t'enganyes, et mentires a tu mate-
ixa. Confessa la pietat, la hàstima, amb
l'amor. I és natural que així rip

Jo ja no puc agradar a ningú, ja
 sóc una deferra. I tu, el dia que veig que
 t'has enfangat o, si ja no ho veus ara, el dia
 que ja no puguis seguir enfangant-te, també
 te n'acinarà... Tot se'n va, tot: els diners, les il·lu-
 sions, la glòria, l'amor, la joventut.

I tindrà a parar envoltivament, de cap al repat-
 ller de la caduça.

- Jo voldria tenir tot això que tu pleres recollit per
 a donar-t'ho.
- Potser veus ésser sincer ~~en~~ parlant-me com ~~una~~
 parles - digué ella, amargament - Però per
 sap ~~et~~ que passaria...! Era el time at meu estat
 perquè encara ~~es~~ més pobre i més miserable que
~~era~~ jo.
- Mères!
- Sí, sí; ho dic perquè és la veritat. Tu, com jo, és
 un pa carrat. Pityr que jo, ^(perquè jo encara)
 de triomf, ~~per~~ he tingut luxe i diners. Tu no has
 tingut ^{mai} res!
- T'he tingut a tu!
- Quan ja ningú no em veia, quan tots m'ha-
 vien oblidat, quan era ~~una~~ comien d'inferna
 condició!

Jo, malgrat la creïtat i la amargor de
Mères, no sentia enveres ella riuó hastiuera, una
 hastina profunda. Deixant passar uns mesos.

Y recordava el pla, més corrent, més desenyat
que mai.

La ^{veia} mare, ~~l'ella~~ que havia entrat sense que es
haguéssim adonat, era digna, mirant-me amb
dureza:

- Què no te veig anar, ~~mate~~? Què esperes per anar-
te'n?

Jo, com un automata, i així incògnit, vaig
apagar el farret, i, sense mirar ~~ni~~ Hierres, sense veure
res del que em voltava, vaig sortir del pis.

Quan ja era baix, a l'escala, per a distingir
la meua emoció, vaig detectar-me a encendre
una ^{cigarreta} ~~pipa~~. De sobte retornà la veu de Hierres per donar
una vegada en la meua vida:

- atet! atet!

Un cop de porta, que s'tancava.

I el carrer, ~~per~~. Era una boca unida i plena de
rialles, i'obria davant meu.

3

I

Aquella era la primera vegada ~~que~~ en
la meua vida ^{que} veu trobar-hi, abruptament tot. Des-
prés, però, ni hi havia de trobar més altres

regades.

Els carrers eren ● plens de gent, de rumors, de veus, de crits, de murmuris: campanes de tramvies, ~~claxons~~ d'automòbils, pianos de manubri. Totar-me sot entre tota aquesta gent, entre totes aquestes rumors, em semblava que acompanyava, que accentuava la meua soledat. Per mitjà veus de la ciutat no sou un companyin per 4' hore, que es pot sentir més acompanyat que en un recó de muntanya que en un carrer de Londres, de Nova York o de París. La ciutat viu una vida febril, trepidant, d'alta tensió, i tot s'incrua al ric, al pobre, a l'home que treballa, tant si és un ric, un artista, o un treballador estípid.

als atres, als anònims, als que no tenen una personalitat, als que no triomfen ni l'itèren, els arriben, es oblidat i pura. I els fa veure tota les coses d'un tramvies, en un ~~estret~~ ^{asil}, al peu d'un bastida, esclafats damunt les pedres del carrer.

Jo anava caminant, sense tenir capment de peus o caminant, absort, absent de mi mateix. Un tramvies se'm flanjava al damunt. Jo, tornat a la realitat, molt prohibit: amb les rangs i placards, vaig ~~començar~~ ^{començar} la voravia. El conductor, treient un peu ~~es~~ ^{es} enfora de la plataforma, em uida:

- Ho badi, animal!

Jo, passat el punt, vaig sentir-me desenant-mentament la raó. I és que em feia l'efecte

que apuells ~~mit~~ no anaven dirigit a mi.

Pensava en Hieres, en la prosa Hieres que havia con-
fect at puble - plena d'atractius, del goig de l'aventura
i la llegenda que per als adolescents tenen totes les
dones de teatre - i en la d'ara, marcada, desfeta, en-
velhada, miserable. y sentia mes tristesa per ella
que per mi. Ara, ja tot havia acabat: segurament
no la veuria mai mes. Millor que fos aixi. Millor
estaria estat dolida bona - la a veure, no perque tin-
gues puixes d'ella, sinó, ant at contra, perque ella
tenia de mi: la en imatge, - proteina, multiforme,
durant tot el temps que havia viscut al meu estat,
apuntat capreque de primavera omplint tot el meu es-
peit. La com un flum que, abans d'aparar-se, la
una gran flammarada.

En deixar la casa dels meus pares, me tenia a ella,
a Hieres. Ara l'havia perdut i em sentia totalment,
absolutament sol. y avergonyit, car tenia per ella po-
des pensar que l'havia deixat en veure-la en la
miseria, que la meu dignitat havia estat una
comedia. Sabia que res d'aixi era cert. En deixar-
la no havia obrat per egoisme, ni per una falta
dignitat. D'egoisme mai no li he estat amb ni-
qui. Quant a la dignitat, falsa o vertadera, una
matta fine per en fer me un aroma. y, tampoc, mai
no hi he cegut matta en la dignitat la qual he pot
una abura amb un flum temporera.
Fugint, havia obedit a un impuls que em deia

que no podia repicir vivint de la misèria d'aquelles dues dones, una de les quals tal vegada i havia acabat de prostituir-se per mi. Jo no les podia ajudar en res, en una urt, una càrrega pesada a elles. El millor, doncs, que podia fer, en desaparèixer.

Els caners, que poc abans eren plens de peus - modestes, dependents de comers, sempre que després de parlar-se la tarda feien compres tornaven a casa, sense que intien del despatx - ara anaven pinedant després de l'hora de dinar i la de sopar obtenien sobradament una pauca en la vida dels carrers de Barcelona. Els caners, durant aquesta pauca, es feien de veritat més inquietos i desagradables. Jo, que aquell dia havia dinat tranquil·lament, o pauebé tranquil·lament, no havia perceut l'hora del sopar. Era la primera vegada que aquesta hora se'm presentava amb un aspecte fosc i ataragat. Després, ja m'hi veia alstumar, pregué amb aquest aspecte se'm hi presentava moltes i moltes vegades.

L'animava d'esma, com un ~~sonnambul~~ ^{sonnambul}. Jo em passava una cosa estranya: no pensava en la meua situació, que era de les més negres, sinó en una sèrie de coses absurdes: en una cançó que Heves cantava amb freqüència, en el paper de la pareta del menjador, en una veu que jo que trovat trobar a l'excata, en la camèdia que no havia sabut ~~que~~ ^{excusar} excusar...

Feia trobar algun cançó i això em feia canviar significativament. Els caners, els cançó.

sabien que jo, pràctic a la munificència de
Mèies, tenia casa i tanta paraula. Com justifican-
cia, si em veien, la meua presència al carrer en
aquella hora, que era la de sopar?

I per por de trobar-los, - ~~una~~ sempre ^{el} trobar els
amics i el consell quan no s'era necessari, vaig
per fi de la Roubt per a seguir caminant
a l'atzar per carrers poc coneguts. En una pla-
ceta ^{el nom de la} ~~que~~ no recordo, ballaven uns nens al
to d'un piano ~~de~~ de marmes. Ballaven ^{el} valsos d'ell
comte de Luxemburg, ^{la qual obra} ~~que~~ i havia extenuat feia
poc. D'una taberna pleua de gent i de claror vi-
xia un vas d'aiguacendent i oli fregit. En una can-
tonada feren, un uoi i un uoi festegaven molt
apropats. En una porteria disputaven uns do-
nes prates i butes.

Jo anava caminant, caminant. Al passar ~~per~~
davant les botigues ralentia el pas: la botiga fosa,
(at pos tenia veia la família a tanta menjant amb
tota tranquil·litat. I, en aquells moments, a mi,
^{veure} menjar em semblava una cosa extraordinària

Se'm apropà una noia amb una criate-
ra als braços.

- Una pràctica de caritat, senyor!

En ~~la~~ plaça sentí-me dir "senyor!" En ~~la~~
responsa confessar-li que jo era tant pobre com
ella. En realitat n'era més, perquè jo mai

no m'aturaria a demanar ^{almsina} ~~caritat~~. ^{cap-10 (29)} i li
vaig donar els ~~inies~~ deu cèntims que tenia.

Aquells inies deu cèntims que se'n anaven,
vaieu fer un pensament ~~amb el~~ que no volia pensar: ~~amb~~
que havia de reparar, ~~amb~~ que aquells ~~era~~ l'hora
de reparar, ~~amb~~ que tot ho hem reparat menys jo. I a-
quella excepció em desorientava i em sorprenia. Però
allí ~~era~~ una arbitriietat a la qual no hi havia
dret. Perquè si hi havia de quedar ~~jo~~ sense reparar
~~no~~, pensament jo, quan tot ho hem reparat?

Vaig pensar que la providència em castigava
per un mal cap. Perquè ~~potser~~ ~~era~~ veritat que hi
~~havia~~ ~~una~~ providència dedicada a amagar ~~la~~
~~terra~~ de la vida de l'home. Això em feu l'efec-
te que, com a càstig, me'n anava al lloc sense
reparar, com quan ~~era~~ menut. Però si ja ~~era~~ mal,
ho gran per anar-me'n al lloc sense reparar. ~~Però~~
afortunadament, jo no havia fet cap mal a ningú ni per
~~merèixer~~ ~~un~~ aquest càstig. Jo havia volgut tenir dip-
nilitat i pietat i no abusar de la misèria d'
una ~~de~~ pobre dona que ~~havia~~ de prostituir-se
per viure. Però es ven per a les hores de men-
jar no es pot ~~deixar~~ tenir pietat ni dignitat.
L'estomac, que és un dels enemics de l'home, em
protesta. El meu em protesta sense estomar. Si ho
qués estat dotat de veu m'hauria dit:

- Estúpid! És un estúpid! Has volgut tenir dip-
nilitat i t'has quedat sense menjar, sense ~~un~~

sa, sense res. Has fet una besteta, vet-ho aquí! la dignitat no la fer més que bestetes. que ella anava a cites? i a tu, què? Ho hi beuaves pas tu! Tu fumaves, menjaves, esportaves et vertien, no et calia treballar, tenies dona... ah, estúpid! És un estúpid! ~~Graciosa~~ Havies de repicar vivint a costelles d'aquella dona. amb la dignitat no es va culloc. Què en faràs, ara, de la dignitat?

A aquella mateixa hora, a casa, Antònia i Reuèi, les serventes, deien desparar tanta; l'Ària devia preparar per pare, de viatge, com sempre; la mare, en cada vespre, devia atendre't el piano... i jo anava perdut pels camins i tenia gana!

T'ajup pensar a anar a trobar el mestre, el reuèi Bartomeu. Però les veses fitly i la meua dona em deixava. Per, tal com una. Ho m'ha fet per treballar-me a cops de puny, a trets pel carrer; no m'ha fet per la presó ni me n'ha fet la mort. Per ~~canvi~~ canvi me n'han fet sempre es crit; i la prothèia de la gent que vida.

Recordo que quan era menut, tenia un mestre que sempre cridava, que m'envanallitzava per un tret i no res. El deia famonià i era coix.

M'arregonyia davant des altres nois de classe i això semblava que el divertia molt. A mi m'era indiferent. L'opinió que de mi poguessin formar-se els altres nois de classe, no m'interessava. Però ~~els~~ ~~veus~~ els crits, i; els veus crits es'atabalaven, em feien venir mig ranya i tots es

mal, em provaen **fenètic**. Et mentre aburia de la
meua paciència i cada dia m'exasperava més.

- És usted un **furro**, **senor Sabrat**! És usted un **brucio**!
fastae diners en su educació **et** tirats miserable-
mente, **senor Sabrat**!

Perquè at est-**tepi**, gràcies a la **imaginació** del po-
bre home, tots éiem **senyors**. Alguns d'experts **senyors**
anaven amb **els pantalons apedagats** i et vas plé de
moaf.

Fins que un dia, ja no vaig poder aguantar més.
Et mentre cuidava com un **enxipimen**, s'excitava,
s'exaltava. Botava **unat**, **congestionat**; es **utll** **sembl-**
va que anaven a **exclatar** com **dos grans** que tot
ho **empartarien** de put.

D'una **rota estrebada** i amb una **força** que no
respirava ex **un**, ~~vaig assenar~~ ~~un tant de~~ ~~un tant~~
vaig **apagar** el **repte** i amb **ell** ~~repte~~ vaig **colpejar** brutal-
ment el **rostre** del **meute**, ~~el~~ **el qual**, atut per la **torpresa**, no
intenta **defensa-se**. Jo **reguia** **repant** amb **furia**. Et
volgué **protestar**.

- Senor Sabrat...

fitenciosament, sense dir **paraula**, - tenia la **bo-**
ca oberta per la **ràbia**, i em **mostrava** **els llavis**,
davant ~~la~~ **l'esbalaiment** **des** **altres** **nois** de la **classe**, se-
guia **colpejant** al **meute**. Li **haviu** **caipit** **per** **utll-**
res i **tenia** **el** **rostre** **plé** de **sang**.

amb un **suprem** **esforç** de **voluntat**, **fuji** **del** ~~meu~~
costat **meu** i **pujà** al **reu** **lloc**, **pujà** **la** **tenim**; **es** **dei-**
x a **caure** a la **cadira**, **atut** **et** **volgué** a la

tanta i ^{et} ~~l'esperança~~ nostra tapa' et nostra amb les mans.

La operac-se en un ~~canvi~~ ^{canvi} ràpid. La indignac-ió d'abans esderivgué un sentiment confús de pietat. Ho em remordia la consciència, però ni' amsava d'haver estat massa cruel.

Vaj flancar et repté, brut de sang; vaj arancar fins al peu de la tarima, disposat a apunxar el castig. ~~fo~~ que, ~~fo~~ et que ~~fo~~. ~~veia~~ ^{veia} just. Quan, després d'un esto-na, ~~estranyat~~, vaj atjar l'esquerd ~~et~~ ^(envers el) ~~veste~~, ~~afest~~ ^{afest} ~~plora~~.

Aquelles llàgrimes em causaren un ~~patiment~~ ^{estabaiment} dolent, una angúnia inexplicable. Jo ~~mai~~ no havia vist plorar un home. Jo em veia que els homes no plo-raven.

Seididament, no aniria a veure al ~~señor~~ ^{señor} Bart-men. El ~~señor~~ ^{señor} Bartmen era un despreciat com jo, un ésser inútil com jo. Vivia de les ~~seves~~ ^{seves} filles - ~~seu~~ ^{seu} se ~~inter-s~~ ho confestar - com jo fins aquell dia havia viscut de llievers. I a casa ~~seva~~ ^{seva} jo en tenien ben bé prou mantenint-los a ell. Per altra banda, la por dels ~~crits~~ ^{crits} i de la proterció em ~~lligava~~ ^{lligava}.

Però jo tenia gana!

I ~~com~~ ^{que} la gana fa ~~for~~ ^{cometre} a l'home ~~metter~~ ^{metter} ~~co~~ ^{va} ~~vidus~~, vaj pensar en tornar a casa de llievers. Segurament no havia ropat encara. Segurament ni' esperaven. ~~Per~~ La vetla devia estar ~~remedid~~ ^{remedid}.

de les seves paraules i segurament si hegués sabut
 on jo era, no hauria vingut a veure'm a tranquil·litzar
 la filla, presentant-se a casa amb mi; dient-
 -li:

- Vaja, no vries més, dona! Però deane! Aquí el
 tens! Si partís ho diria ho hauria jurat que tota
 va!

Però, tot, abandonat i famelic, intentava enfa-
 nyar-me dient-me que ~~havia~~ ^{havia} estat massa cruel,
 massa susceptible. Veritablement, no m'explicava
 aquella ~~robada~~ ^{robada} susceptibilitat, aquell extemporani
 rampell de dignitat. Si ~~havia~~ ^{havia} aguantat fins ~~la~~
^{aleshores,} ~~aleshores,~~ perquè no podia aguantar un xic més?

Ho hi ~~havia~~ ^{havia} dit, vaja, no hi ~~havia~~ ^{havia} dit! Ho-
 -va com una indelicadesa, una indelicade-
 ra cruel. Jo, que ~~havia~~ ^{havia} menjat el pa d'aque-
 lla pobre dona, menjat on fó i com fó, no
 tenia dret a abandonar-la ara que el pa co-
 mençava a escalfar, ara que estava en la mi-
 seria.

Enant-me'n, furiat, deixant-la precisament
 ara, ~~havia~~ ^{havia} com una víscia i una covardia.
 I no em podia euforitzar en la dignitat. Els ho-
 mes acostumen a euforitzar-se la boca amb aquest
 mot de "dignitat", precisament en els moments més
 vergonyosos de la seva vida.

El meu deure era, precisament, ~~—~~ descobrir
 la trista misèria de la pobre dona que ex prof.

titúia per tal que jo ~~podés~~ ^{podés} meyar, per tal que jo ~~em~~ ^{em} ~~podés~~ ^{podés} vertir, quedar-me at seu costat, treballar per a evitar les seves freqüentacions at ~~border~~ ^{border} infame, afundar-la, posar un xic de pau i de dolçor en aquella vida.

Així, aquella amb aquest nou tipus d'olors i protestes, pretenia enganyar-me aquella nit. I així, inconscientment, vaig trobar-me al carrer de ~~l'Estan~~ ^{l'Estan} ~~tauer~~. La porta ~~ja era~~ ^{de la} casa d'ella, - de casa nostra fins aquell dia - ja era tancada. ~~A~~ ^{hi} ha-
gués estat oberta ~~hauria~~ ^{potser hi hauria} pujat. Ara, em feia veure ~~una~~ ^{so} tancar.

At seu balcó hi havia llum, i el balcó era obert; i al balcó hi era ella, com ~~una~~ ^{una} flama fantàstica ~~ella~~ en la nit. Vaig quedar-me sota un arbre. Ella no em podia veure ~~des~~ ^{des} d'allí.

Malgrat el decorat banal i vulgar - el carrer, la pent que anava al teatre, un restaurant del qual eixia la música d'una pianista i la reu-
de plat i copes de ~~g~~ ^g que sopaven... - la situació em semblava romàntica i singular, novel·lesca i patè-
tica.

Feia pau i et bon ventit m'aconsellava tancar i deixar-me de cabòries. Però, per un afany de no ésser com tot hom, ~~de~~ ^{de} viure el meu drama, per literatura, ~~vaig mirar-me~~ ^{vaig mirar-me} ~~ella~~ ^{ella} ~~et~~ no vaig claudicar. I així fou com per it-
tima repada en la meua vida vaig veure ~~ella~~ ^{ella} ~~ella~~, muda, plena d'un dolor encis, en aquell

Cap-10 (85) 85

bateo que, com si tingueris ates. - les Hagiems, unes
potes de literatura - per a sempre se l'enduria.

Aquella nit un company ~~va~~ convidat - me
a un ~~rand~~ ~~vick~~ : un ~~bo~~ ~~de~~ ~~cevera~~ a Cavallets
~~El~~ ~~com~~ ~~de~~ ~~un~~ ~~company~~ ~~en~~ ~~deixà~~ - tot-hom tenia
Quian et company en deixà - tot-hom tenia
casa, tot-hom menjava, fensor! - Rambla arath,
sense rabe com, vaig trobar-me, treballant carrers i
carrerons, a la plaza del Rei.

Estava rendit, rebutat de tant canviar, ja no po-
dia més. La plaza del Rei era fosca, allí no en veia
ningú. allí podia agerir-me com un gos, com un
pobre gos, no'n made, d'aquest que tot-hom es tenia
del davant amb una ~~plata~~ ~~de~~ ~~peu~~. Aquella nit la
vida m'acabava de donar el primer cop de peu. Des-
prés n'he rebut molts més, però cap ~~me~~ ~~ha~~ ~~causat~~ ~~el~~
dolor d'aquest. I és que encara no hi estava
acostumat.

Vaig ^{atendre'm} ~~atendre'm~~ al veí més subrívol de la plaza: ~~seu~~
~~cap~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~plaza~~ en l'últim graó de les escales de Santa
Agata. La plaza era blanca i muda. Les acícies flo-
rides flangaven una olor febia i sensual.

La flor d'acàcia ~~de~~ ~~la~~ ~~plaza~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~plaza~~ ha fet
grans serveis als pretes. En les mans de més d'un
^{de} ~~la~~ ~~plaza~~ ha enderengut una cosa curta i Martinista. ~~no~~
En mi, després, l'olor de les acícies flrides ha
despertat un sentiment de pietat entremetible

perquè m'ha recordat la passada misèria,
 a la placça del Rei hi ha ~~o hi ha~~ ^{havia} ~~havia~~ una font. Aquesta nit, la font de l'aixeta ~~havia~~
 puèix un rajolí ~~amb~~ d'aigua at tombat
 de pedra de la pica. Feia una dolça i suau remor
 l'aigua en caure a la pica. Les acícies, tots llan-
 ques, attingaven del pensament la visió i
 trepidant de la ciutat. Et est tremolant del pes
 de tant estets.

Així, en un final de literatura barata, vaig pre-
 dar-me a dormir al carrer per primer vegada.

II

La placça del Rei - forer i iteneriosa: un troballa!
 la meua ~~estada~~ ^{algora} durant moltes nits. Així, doncs, he-
^{via} ~~va~~ restat el problema del dormir. Les nits, però, se'm feien
 llargues. Si trobava algun company la cosa no anava
 malament del tot. Intençionem en qualsevol cofi
 i pentavem: dismutem de teatre i de literatura fins
 a atles hores. Algunes vegades se'ns hi feia de
 dia.

Estavem tot anava bé. ^{Havia} ~~Havia~~ pogut desfogar la meua
 pressió d'astimosa de dormir en un pretal. Me
 n'anava al ~~al~~ ^{al} espai i em tombava tota un arbre.

Però les nits de les vegades, no trobava el com-
 pany que ^{me} ~~capides~~ a passar les hores. O, si el tro-
 bava, se'n anava a dormir un altre costat. Estava
^{em dirigia} ~~me~~ ~~anava~~ a l'estació del tren-tanvia de Lar-
 rià, a la placça de Catatumya. A l'estació del
 tren-tanvia de Larrià hi havia uns bancs

de fusta que havien em rebutaven al ~~summum~~ ~~summum~~
de la comoditat i el confort.

M'atceia, em treia un tibre de la butxa, i em
portava a l'espina fins a dos punts de tuc de la matei-
rada, que tancaven. L'aire bé sempre, als bancs de
l'estació, trobava companyia: altres miserables com
jo, abandonats, sense casa, sense ningú, que tampoc,
~~tanmateix~~ ~~no semblava~~ com jo mateix, ^{no} tenien un reso-
lució-te. Però com ^{que} no éem pobres d'ofici, com ^{que} no ^{en fèiem}
de pobre, com ^{que} pensava em, quedava un xic de rec-
lousa, tot em mentien el uns als altres d'una ma-
nera enternidament protesta per a justificar la
nostra presència en aquell lloc. Ho teníem un
centim, no teníem tanta, no teníem títol, no te-
níem res, però anàvem vertits amb robes velles i es-
pingades de senyor, i havíem de fer el ~~seu~~ senyor.

Tots procuràvem expandir-nos, dient-nos:

- Ells sí que ho són nos pobres. Jo també, però a
mi no em hi pendran.

Quan tancaven l'estació i em empleat, amb
mala ~~manera~~ ^{manera} - amb un altre, ^{que} éem més miserables,
per ell, es venjava, s'infetia, de la seva misèria, em
treia al carrer, me n'anava a dormir al reco-
met de la plaza del Rei.

Si alguna vegada, em anbar hi, hi trobava el
seueno o el vigilant, adoptava un aire despreciu-
pat, "feia l'artista", i esguardava la plaza com
si no s'hagués vist mai. El seueno i el vigilant
regrien de cica d'alt, o amb devorador impetu

de família no havia tido una tiora i tota la vida
la tia per això volia obtenir un molt religiós. Kim
per no volia posar una casa d'hoste

José Rodríguez no sempre havia estat pobre. D'infant ha-
via viscut ple de riquesa. Però el seu pare morí quan
quan ell, ~~era~~ fill únic, era encara una criatura. Es
reuní el consell de família. Tots els parents eren perso-
nes d'aquelles que hom en diu respectables, però que
mai ^{no} pogué saber-se ben bé perquè. Cap d'ells, però ^{no} vo-
lia encarregar-se de l'hoste. Una criatura d'una
molt mala de cap. De més a més, ell ja en tenien
de criatures. I ^{afegit} que no tenien criatures, te-
nien negocis, ^{sea} que ~~era~~ tota ~~era~~ tot molt miraculosa.

A la fi, una tia, la qual odiava tots els al-
tres parents perquè era vella, soltera i molt ~~religiosa~~ religiosa,
- i perquè, al morir, volia deixar la fortuna a l'hoste-
ria - s'encarregà de l'infant. Foren

Foren uns anys tristos i negres. La casa de la tia,
- al carrer de Montcada -, era fosca, silenciosa i ple-
na de sant. Però la tia no amava els sants i tot
pràcticament de vida dotar i man, sinó els tene-
tats, ~~el~~ que sofrien martiri. I ^{de} les parts del casa-
lot, - grans cambres solitàries, amb el sostre alt, ~~mes~~
de moltes, on ~~el~~ ~~no~~ ~~sempre~~ feia venir per - penjaven
pintures espantoses, representant el martiri dels má-
rtirs cristians al viure; tant Sebastià Hijalet a un
columner i amb el cos travessat de saetes; les an-
imes del purgatori venant d'ir i veir; el Crist apo-

Seus vegades ^{cada} dia, ^{after} nou del matí i a les tres
de la tarda, una ~~terreta~~ l'acompanyava, ~~seuen~~
a l'escola. Seus vegades ^{la} te dotze del mig dia ^{infes}
it de la tarda, l'anava a cercar. La tia no sabia
que tingueris el més petit contacte amb el caner.

L'escola, ~~per~~ ^{per} diuísida ^{per} un mestre ^{proe} i caner com la
tia, era ~~segua~~ un lloc negre i desagradable, ~~proe~~, mal
ventilat. Feia pudor de tinta, de pols i d'orins. Els infants,
tristos i emparats com el petit proe, hi perdien el temps
d'una manera ~~hastinosa~~: cantant les ~~becerles~~ o la can-
ta antuetica en cartella. [El mestre era com l'esco-
ta: ~~proe~~, trist, caigut. I també feia pudor de tinta, de
pols i d'orins. ~~any~~ encara havia ocupat una bona po-
sició; havia estat un bon mestre, ~~per~~ ^{per} ~~estepant~~ i di-
fícil. Anava amb un pantaló blanc de flanel·la, una cam-
iseta negra ~~creuada~~, ~~er~~ ^{er} ~~per~~ ^{per} ~~femora~~ ^{discretament}
i sempre duia una flar al trauc, generalment blan-
ca. Freqüentava l'alta societat i ~~per~~ ^{per} ~~deu~~ ^{un} ~~per~~ ^{per}
v'havia de casar amb una dama de l'aristocrà-
cia, vetlla, ~~stetja~~ i rica. Però el casament ~~er~~ ^{er}
no ~~er~~ ^{er} ~~fer~~ ^{fer} ~~re~~, per no sé quines raons, ~~terribles~~ i
misterioses.

En aquells temps, era un home d'una gran es-
tatura. Tenia la fos pat-tidr, una barba negra,
uns ulls ~~estranys~~; inquietants de color d'oli, i
una veu ~~untosa~~ i suau. ~~per~~ ^{per} ~~placien~~ ^{placien} les flors, els
ocells i els versos de Campesano i Hínges de Arce.

Després anà decantant, i abandonà, i emmarà. Tria en
aquell ~~cas~~ ^{cas} ~~per~~ ^{per} ~~foe~~ ^{foe} ~~del~~ ^{del} ~~caner~~ ^{caner} de Montcada, ~~er~~
amb la seva mare, Sinya Rosa, una senyora vetlla,

de la ~~la~~ opulència d'abans. Però ~~una~~ ~~cosa~~ ~~que~~ ~~creia~~ ~~que~~ ~~ho~~ ~~pot~~ ~~empuixar~~ ~~se~~ ~~al~~ ~~passat~~ ~~per~~ ~~mitjan~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~seua~~ ~~memòria~~ i ~~brutt~~ i ~~oblidar~~ ~~facilment~~ ~~el~~ ~~temps~~ ~~passat~~, ~~tot~~ ~~procurant~~ ~~no~~ ~~amoinar~~ ~~se~~ ~~massa~~ ~~amb~~ ~~la~~ ~~missió~~ ~~present~~.

El prop Rodriqny, tant ~~caiput~~, tant ~~probre~~ ~~com~~ ~~jo~~, ~~no~~ ~~esperava~~ ~~cap~~ ~~experiència~~ ~~de~~ ~~cantar~~ ~~hi~~ ~~la~~ ~~meua~~ ~~virtua-~~
~~ció~~.

- Ho t'americis -, dique -, jo ja fa anys que estic sense un certum i encara no m'he quedat un sol dia sense menjar. Tu tampoc t'hi quedaries. Naturalment, no anirem al Colou, però la pietat és, al Colou o al la en ripui, bufar ~~la~~ ~~cultura~~ de tant ~~en~~ ~~tant~~... ja has dinat, avui?

Ho, no havia dinat.

- Ho t'esperatis. Estat de ~~ort~~: atre raig per bones: diuats... Ho m'ho agraeixis: si jo me tindria amb el diner i potria no et convidaria... Anirem a l'Hotel tell... Ho hi has estat mai?... V'hi menja bé; no tant com al Luis, però v'hi menja bé.

* El llorcatell era una taverna que hi havia a la Rambla de les Dors, prop del carrer de l'Hospital ~~prop~~ Ho té hi hi és, encara. Jo no hi havia estat mai; però molt ~~de~~ ~~quants~~ - ~~des~~ ~~de~~ ~~que~~ ~~se~~ ~~no~~ ~~iria~~ amb llorç, - m'havia ~~amb~~ ~~adalt~~ amb unes coses que els nostres treien a la voraria, en un petit tinell: * cassols de ~~reculenta~~ ~~uradella~~, de ~~laca~~ ~~lla~~ a la ~~llama~~, d'alt-i-oli, de mongetes. El menjar d' * El llorcatell * no era molt barat, valia a diners. Però, quan ~~de~~ ~~te~~ ~~la~~ ~~fa~~ ~~na~~ ~~per~~ ~~jo~~ ~~tenir~~

no es podia pas ésser un altra exigent.

Mentre dinava, Rodríguez em feu un sermo. ^{Après ho.} Després mes com un altre, que haviem "ertat h" que ^{era} de bona família, em era més dur i difícil per nos a la universitat, atthament, no hi estàvem preparats per a la universitat. Teníem un estomac delicat, putes austeritat, vergonya, dignitat. I com que teníem dignitat no podíem fer certes coses. ~~Havia~~ ^{resultava} Ho ~~era~~ ^{era} ben inútil, ben estúpida, la dignitat? Jo. - en aquells moments, acabant de dinar - veia per h, per tenir raó el meu amic, que ~~la~~ ^{la} ~~seu~~ ^{seu} ~~tenia~~ ^{tenia} dignitat era una desgràcia, ^{igual} com ésser fement.

- Sap perquè serveix la dignitat nostra? Perquè tot el malparit que mengem a l'hora i paguem l'equer, i ripim de un altre.

I, després d'una pausa, encument un caliqueno, repui.

- Creu-me: et millor és tirar al diu: procurar anar fent sense per la vida em esclafi. Ho podem robar: per si tenim por; però tampoc podem quedar-nos sense menjar. Quedar-nos sense menjar em ha de fer més por que robar. I, sincerament, em hem d'arreguyar de no tenir condicions de lladre.

Després d'aquell dia anàrem junts Rodríguez i jo. Popus repades en la vida ^{es pot} ~~em~~ ^{trobar} ~~per~~ ^{la} ~~que~~ ^{universitat}, l'afecte i el desinterés que jo havia trobat amb Rodríguez. Era pobre, anava més despullat que vertit, havia de procurar per a ell, amb un epòisme ben justificable. I procurava per mi, i compartia amb mi la seva vi-

~~seria~~

~~Rodríguez~~ ~~Juan~~ ~~tenia~~ ~~una~~ ~~seu~~ ~~fi~~ ~~de~~ ~~reunir~~ ~~per~~ ~~a~~ ~~atacar~~ ~~la~~ ~~butaca~~ ~~aliens~~ ~~per~~
 i - fer passar ^{la} ~~ella~~ a la nostra ~~algunes~~ ~~quantitat~~ ~~monedes~~!
 fer petites per a viure al dia. sabia que ja no estaria
 mai més d'aquella misèria, sabia que ningú ^{no} l'havia
 ajudat a viure-ne. S'ho va fer per l'ajuda que a mantenir-
 la. Va com una mena d'obligació.

El atac més freqüent el dirigia contra la part d'exte-
 ria, els professionals i els aficionats. Llen es que donaven
 més poc, però es que donaven més corat. El Hots que ^{en} ~~era~~
 produïa dir de preferència eren un convent de parey
 caputins a Llarç, els ferites del caner de Cap, un
 convent de monges del caner de firma, un altre del
 caner de Raper de Fr, i un capella de tanta Anna
 al qual, quan en parlava amb mi, nomenava Hots-
 sen Lata Crosta.

Per ~~a~~ quan les coses no es presentaven bé, ~~passava~~
~~tant~~ ~~amb~~ ~~el~~ ~~de~~ ~~ia~~: Avi ha fallat la tanta Hots ⁸
 glúia - també tenia solució: utilitzava una mena de
 tickets per anar a menjar el **Asil** del pare. El guardava
 sempre com íntim secret, fins que se l'ava apertar
 molt. El hi havia donat un repidit terronista per a ~~la~~
~~seu~~ ~~interès~~ ~~per~~ ~~seu~~ ~~trame-se'l~~ ~~del~~ ~~davant~~.

L'espera davant l'**Asil**, aquelles tardes de Primavera
 ra, era una cosa depiement, amarga, dolosa. Ser tan
 des cues clares, càlides. El cel tenia una ~~flora~~ ~~suau~~ ~~els~~
 altres tems ~~aven~~ de miç: fukky ures. L'ria de tant

